

Bakalářská práce

Předmět resocializace v trestu odnětí svobody a programy zacházení s odsouzenými

Studijní program:

B7508 Sociální práce

Studijní obor:

Sociální práce a penitenciární péče

Autor práce:

Michaela Kainová, DiS.

Vedoucí práce:

Mgr. Anna Semanová, Ph.D.

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Liberec 2023

Zadání bakalářské práce

Předmět resocializace v trestu odnětí svobody a programy zacházení s odsouzenými

<i>Jméno a příjmení:</i>	Michaela Kainová, DiS.
<i>Osobní číslo:</i>	P18000017
<i>Studijní program:</i>	B7508 Sociální práce
<i>Studijní obor:</i>	Sociální práce a penitenciární péče
<i>Zadávací katedra:</i>	Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky
<i>Akademický rok:</i>	2019/2020

Zásady pro vypracování:

Cíl bakalářské práce: Zjistit, zda programy zacházení s odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody přispívají k jejich resocializaci.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Dotazníkové šetření.

Při zpracování bakalářské práce budu postupovat v souladu s pokyny vedoucího práce.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

tištěná/elektronická

Jazyk práce:

Čeština

Seznam odborné literatury:

BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 978-80-7338-115-8.

BLAŽEK, P. a kol. *Delikvence: analýza produktů činnosti delikventní subkultury jako diagnostický a resocializační nástroj*. 1. vyd. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2013-0.

ČERNÍKOVÁ, V., SEDLÁČEK, V. *Základy penologie pro policisty*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002. ISBN 80-7251-104-1.

DRAHÝ, F. a kol. SARPO: *Charakteristiky odsouzených v českých věznicích: deskriptivní studie*. 1. vyd. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2018. ISBN 978-80-270-5197-7.

JŮZL, M. *Penitenciariстика jako věda žaláři*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. ISBN 978-80-7452-131-7.

PALEČEK, L. *Věznice borská*. 1. vyd. Plzeň: Starý most, 2017. ISBN 978-80-87338-76-6.

ŠÁMAL, P. *Jak se žije za zdmi Valdic: zpovědi nejtěžších zločinců i odborného personálu v nejstřeženější kartuziánské věznici*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 2019. ISBN 978-80-206-1810-8.

Vedoucí práce:

Mgr. Anna Semanová, Ph.D.

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání práce:

2. dubna 2020

Předpokládaný termín odevzdání: 30. dubna 2021

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

Ing. Zuzana Palouňková, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Anně Semanové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, za ochotu a čas, který mi věnovala. Dále bych ráda poděkovala PhDr. Kateřině Thelenové, Ph.D. za její podporu, ochotu a vstřícnost při mém studiu.

Velké poděkování však patří také mé rodině za pochopení, trpělivost a podporu po celou dobu trvání mého studia.

Anotace

Bakalářská práce s názvem *Předmět resocializace v trestu odnětí svobody a programy zacházení s odsouzenými*. Cílem bakalářské práce je identifikovat, jaký vliv mají programy zacházení na resocializaci odsouzených a následné znovuzачlenění do společnosti. Teoretická část bakalářské práce se zabývá vysvětlením základních pojmů, účelem a funkcí trestu, kázeňskými odměnami a tresty a programy zacházení s odsouzenými a jejich aktivitami. Empirická část prezentuje výsledky dotazníkového šetření ve Věznici Rýnovice.

Klíčová slova: resocializace, výkon trestu odnětí svobody, vězeňství, odsouzený, programy zacházení

Annotation

The thesis entitled The subject of resocialization in imprisonment and programs of treatment of convicts. The aim of the the thesis is to identify the impact of treatment programmes on the resocialisation of convicts and their subsequent reintegration into society. The theoretical part of the the thesis deals with the explanation of the basic terms, the purpose and function of punishment, disciplinary rewards and punishments and treatment programmes for convicts and their activities. The empirical part presents the results of a questionnaire survey in Rýnovice Prison.

Keywords: resocialization, imprisonment, prison system, convicts, treatment programs

Obsah

Seznam tabulek	10
Seznam grafů	11
Seznam použitých zkratk a symbolů	12
Úvod	13
1 Základní pojmy	14
1.1 Penitenciární péče	14
1.2 Resocializace.....	15
1.3 Prizonizace.....	16
1.4 Postpenitenciární péče.....	16
2 Výkon trestu odnětí svobody	18
2.1 Účel a funkce trestu.....	18
2.1 Nástupní oddělení	19
2.2 Specializovaná oddělení	19
2.2.1 Bezdrogová zóna	19
2.2.2 Oddělení pro mladé a prvovězňené	20
2.2.3 Oddělení se zesíleným technickým zabezpečením.....	20
2.2.4 Oddělení pro odsouzené s poruchou duševní a poruchou chování.....	20
2.2.5 Oddělení pro odsouzené trvale pracovní nezařaditelné	21
2.2.6 Oddělení pro osoby v ochranném léčení protitoxikomanickém a protialkoholním.....	21
2.2.7 Oddělení pro výkon trestu mentálně retardovaných odsouzených	21
2.2.8 Výstupní oddělení.....	21
2.3 Kázeňské odměny a tresty.....	22
3 Programy zacházení s odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody	24
3.1 Aktivity programů zacházení	25
3.1.1 Pracovní aktivity.....	25
3.1.2 Vzdělávací aktivity.....	25
3.1.3 Speciálně výchovné aktivity.....	26
3.1.4 Zájmové aktivity.....	27
3.1.5 Oblast utváření vnějších vztahů.....	28
3.2 Standardizované programy zacházení s odsouzenými v českých věznicích	29
3.2.1 Program 3Z.....	29
3.2.2 GREPP – intenzivní reedukační program.....	30
3.2.3 GREPP 2 – dlouhodobý terapeutická program.....	30
3.2.4 Program TP 21 Junior.....	30
3.2.5 Program PARDON.....	30

3.2.6	Terapeutický program KEMP	31
3.2.7	Program VIT.....	31
3.2.8	Program ZUŘIVEC	31
3.2.9	Program Otevřená věznice	32
3.2.10	Good-Lives Model	32
4	Empirická část.....	33
4.1	Cíl průzkumu.....	33
4.2	Metodologie průzkumu	33
4.3	Realizace průzkumného šetření	34
4.4	Hypotézy průzkumu	35
4.5	Respondenti průzkumu	36
4.6	Analýza výsledků průzkumu	40
4.6.1	Programy zacházení s odsouzenými.....	40
4.6.2	Rodinné zázemí respondentů.....	48
4.7	Diskuze a navrhovaná opatření	53
5	Závěr.....	55
	Seznam literatury	57
	Seznam příloh.....	61

Seznam tabulek

TAB. 1: VĚK RESPONDENTŮ	36
TAB. 2: NEJVYŠŠÍ DOSAŽENÉ VZDĚLÁNÍ	37
TAB. 3 ZAMĚSTNÁNÍ PŘED NÁSTUPEM DO VTOS	37
TAB. 4: DÉLKA VTOS U RESPONDENTŮ	38
TAB. 5: DRUHY SPÁCHANÝCH TRESTNÝCH ČINŮ	39
TAB. 6: ZAŘAZENÍ RESPONDENTŮ DO SPECIALIZOVANÝCH ODDÍLŮ	39

Seznam grafů

GRAF 1: MÍRA RECIDIVY	38
GRAF 2: ÚČAST V PROGRAMU ZACHÁZENÍ	40
GRAF 3: PŘÍNOS PROGRAMU ZACHÁZENÍ	41
GRAF 4: PREFERENCE AKTIVIT	42
GRAF 5: ÚČAST V PRACOVNÍCH AKTIVITÁCH	43
GRAF 6: ÚČAST V ZÁJMOVÝCH AKTIVITÁCH	43
GRAF 7: PŘÍNOS ZÁJMOVÝCH AKTIVIT	44
GRAF 8: CHYBĚJÍCÍ ZÁJMOVÁ AKTIVITA	45
GRAF 9: ÚČAST VE VZDĚLÁVACÍCH AKTIVITÁCH	45
GRAF 10: PREFERENCE DLE VĚKU	46
GRAF 11: PŘÍNOS VZDĚLÁVACÍCH AKTIVIT	47
GRAF 12: SPECIÁLNĚ VÝCHOVNÉ AKTIVITY	47
GRAF 13: RODINNÉ ZÁZEMÍ	48
GRAF 14: VZTAHY V RODINĚ	49
GRAF 15: TRESTNÝ ČIN V RODINĚ	49
GRAF 16: PÍSEMNÁ KORESPONDENCE	50
GRAF 17: NÁVŠTĚVY	51
GRAF 18: ZÁZEMÍ	52
GRAF 19: POUČENÍ Z TRESTNÉHO ČINU	53

Seznam použitých zkratk a symbolů

ČR	Česká republika
ESF	Evropský sociální fond
NGŘ	nařízení generálního ředitele
SARPO	Souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených
TČ	trestný čin
VOP	Veřejný ochránce práv
VS	Vězeňská služba
VTOS	výkon trestu odnětí svobody

Úvod

V dnešní společnosti je pojem trest a vše s ním spojené velice diskutované téma. V minulosti byl trest chápán spíše jako odplata za jednání, které společnost neakceptovala. A jak se vyvíjí společnost, tak se vyvíjí i pohled na trest a trestání. Nyní již trest není chápán jako pouhá odplata pachateli za vykonaný trestný čin, ale zasahuje sem spousta dalších aspektů. V dnešní době je kladen důraz na resocializaci neboli začlenění propuštěných vězňů do běžného života, kdy se po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody mnozí ocitají na okraji společnosti. Trest má mít také převýchovný efekt na pachatele trestného činu, je potřeba aby se vězni již ve věznici učili žádoucím návykům, hodnotám a normám uznávaným ve společnosti. Cílem výkonu trestu odnětí svobody je náprava pachatele trestného činu tak, aby byl po propuštění schopný vést řádný život a nepáchal další trestnou činnost. K nácviku činností, které jsou potřeba k vedení řádného občanského života a začlenění se do společnosti jsou ve věznicích zavedeny programy zacházení s odsouzenými, kterým je věnována podstatná část bakalářské práce. Cílem práce je zjištění, zda programy zacházení s odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody přispívají k jejich resocializaci a reintegraci do společnosti.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části – teoretickou část a empirickou část. Teoretická část je zaměřena na teoretická východiska v oblasti resocializace a programů zacházení s odsouzenými a empirická část je věnována interpretaci výsledků empirického průzkumu.

První kapitola teoretické části se zaměřuje na vysvětlení pojmů potřebných k pochopení problematiky. Druhá kapitola je věnována výkonu trestu odnětí svobody, účelu a funkci trestu, kázeňským odměnám a trestům odsouzených a specializovaným oddělením věznic. Třetí, a tedy poslední kapitola teoretické části zahrnuje vnoření do problematiky programů zacházení s odsouzenými, aktivit programů zacházení a standardizovaných programů zacházení.

Empirická část je věnována analýze dat průzkumného šetření, které bylo provedeno za účelem zjištění míry resocializace odsouzených na základě programů zacházení s odsouzenými a na zjištění stavu dalšího faktoru ovlivňujícího resocializaci odsouzených, kterým je rodinné zázemí odsouzeného. Průzkum byl realizován formou dotazníkového šetření odsouzených ve Věznici Rýnovice.

1 Základní pojmy

Pro porozumění problematice výkonu trestu odnětí svobody a programů zacházení s odsouzenými a jejich efektivity ve vztahu k resocializaci, považujeme za důležité nejdříve vysvětlit následující pojmy, které s touto problematikou úzce souvisí.

1.1 Penitenciární péče

Penitenciární péčí se rozumí zacházení s osobou ve výkonu trestu odnětí svobody či vazbě. Penitenciární péče má za cíl připravit osobu ve výkonu trestu odnětí svobody (dále VTOS) na propuštění z VTOS, tedy zajistit jeho reintegraci, resocializaci, reedukaci a nápravu. Na osobu ve VTOS působí několik odborných zaměstnanců, jako je speciální pedagog, sociální pracovník, psycholog, vychovatel a vychovatel – terapeut (Mařádek 2005, s. 61–67).

Speciální pedagog sestavuje program zacházení s odsouzeným, dohlíží na jeho realizaci a na zacházení s vězni (Vězeňská služba ČR, 2022). Speciální pedagog při sestavování programu zacházení vychází z dosavadního životního stylu odsouzeného s ohledem na jeho vztah k práci, zájmům, vzdělání, schopnostem, jeho morálním hodnotám atd. Podle těchto skutečností navrhuje zařazení odsouzeného do pracovního procesu a do systému penitenciárního vzdělávání (Jůzl 2017, s. 369).

Sociální pracovník se věnuje tomu, aby se odsouzený po propuštění z VTOS mohl začlenit do společnosti a žil řádný život (Vězeňská služba ČR, 2023). Sociální pracovník má také na starosti sociální situaci odsouzeného jako např. vyživovací povinnost, finanční zabezpečení, vztah odsouzeného s rodinou atd., ale také se zaměřuje na pomoc při zajištění životní situace odsouzeného po propuštění (Jůzl 2017, s. 368–369). Sociální pracovníci dále pomáhají odsouzenému např. s korespondencí či vyplňováním žádostí pro úřady, umožňují odsouzeným sociálněprávní poradenství, pomáhají s hledáním zaměstnání či bydlení, které odsouzení mohou využít po VTOS atd. (Šámal 2019, s. 197).

Psycholog zajišťuje odbornou psychologickou činnost, jako je psychologie vězně či psychologie vězeňského personálu a garantuje úroveň realizace programu zacházení (Mařádek 2005, s. 64–65).

Vychovatel má na starosti výchovnou, diagnostickou a preventivní činnost, která je zaměřená na rozvoj osobnosti (Vězeňská služba ČR, 2023).

Vychovatel – terapeut vede speciální výchovné a terapeutické aktivity odsouzených a též vede sociální výcvik zaměřený na dovednosti v procesech skupinového řešení problémů

a na prevenci sociálně patologických jevů. Vychovatel – terapeut se také podílí na zpracování průběžného hodnocení programu zacházení odsouzeného (Mařádek 2005, s.124).

1.2 Resocializace

Resocializace je chápána jako proces opětovné socializace, ta je zapotřebí u jedince, kterého je potřeba znovu začlenit do společnosti, tedy socializovat ho (Jůzl 2017, s. 303). Procesem resocializace má u pachatele dojít ke kontaktu se sociálními hodnotami a normami (Jedlička 2004, s. 332). Socializace je proces, při kterém si jedinec osvojuje pravidla společnosti – výchovou, nápodobou, identifikací, vlastním stylem či ve vrstevnických skupinách. Resocializací se tedy rozumí náprava a převýchova mravně narušeného jedince, tedy pachatele trestného činu (Jůzl 2017, s. 303).

Rychlost a charakter resocializace ovlivňuje adaptace jedince na danou sociální změnu a nové autority, ochota podřizovat se sociálním normám a přijímat nové vzory chování, vůle měnit svou hodnotovou orientaci, dále míra odlišnosti daného sociálního prostředí od toho původního či otevřenost daného sociálního systému vůči dané osobě a ochotě pomoci danému jedinci (Markusová 2017).

Při procesu resocializace pachatele trestného činu více záleží na jeho osobnosti než na výchovném působení. Osoba, která spáchala trestný čin z nedbalosti, tedy nejde o připravovanou trestnou činnost způsobenou úmyslně, se bude lépe začleňovat do společnosti po odpykání trestu. Taková osoba většinou bere trest jako nevyhnutelný následek svého jednání a po propuštění z věznice se chce zpět vrátit do řádného života. Trest za spáchaný trestný čin funguje tehdy, když si pachatel uvědomuje svoji vinu. U osob s narušenou osobností však selhává výchovné působení. Je tedy také potřeba se více zaměřovat na specifické problémy či poruchy, které startují pachatelovu trestnou činnost (Čírtková 2013, s. 94).

K hodnocení kriminogenních rizik a potřeb odsouzených se používá penitenciární nástroj SARPO, neboli Souhrnná Analýza Rizik a Potřeb Odsouzených. Tento nástroj stanovuje přesný rámec a kontext, na jehož základě se zpracovává vstupní, pedagogické a psychologické posouzení. Toto posouzení slouží k rozřídění odsouzených podle míry rizik a potřeb pro výběr vhodné intervence. SARPO je nástroj, který předurčuje možnou míru recidivy. Pro hodnocení odsouzených se využívá kombinace několika rozdílných výpočtů a posouzení, které jsou strukturovány do jednotného výstupu – Komplexní zprávy (Drahý 2018, s.12).

S pojmem resocializace je též úzce spojen pojem reintegrace. Reintegrace je pokus se znovu začlenit do skupiny, ze které byl pachatel vyřazen z důvodu spáchaní trestného činu.

Právě k začlenění jedince zpět do společnosti pomáhá resocializace tím, že pachatele napraví, převychová ho a naučí ho daným hodnotám a normám vyžadovaným v dané společnosti. Úspěšnou reintegraci zajišťuje pouze správná resocializace (Mařádek 2005, s. 94).

1.3 Prizonizace

Pokud není penitenciární zacházení s odsouzenými adekvátně naplňováno, může dojít k tzv. Prizonizaci (Sochůrek 2007, s. 9–10).

Prizonizaci definujeme jako adaptaci na podmínky života ve věznici. Jedná se však o přizpůsobení se negativním jevům, které působí na odsouzené ve VTOS. Prizonizace může odsouzené ve VTOS ovlivnit natolik, že je pak narušena možnost jejich reintegrace do společnosti (Mařádek 2005, s. 74–75). Mezi limitující faktory patří dále způsob ubytování ve věznici (větší počet vězňů na cele); charakter věznice (typ věznice, složení vězňů atd.); situace a atmosféra ve věznici; potřeba zajištění vnitřní a vnější bezpečnosti (osobní prohlídky, prohlídky cel, režimová opatření apod.); materiální a technické podmínky (vybavení cel, sociální zařízení, modernost/zastaralost zařízení, atd.); zaměstnávání vězňů (vhodné zaměstnání, patřičné ohodnocení); sportovní, kulturní a zájmové vyžití (Sochůrek 2007, s. 9 – 10).

Prizonizace se sestává ze dvou složek a těmi jsou institucionalizace a ideologizace (Mařádek 2005, s. 75).

Institucionalizací se rozumí adaptace na organizaci a život ve věznici. Jedná se například o denní režim, povinnosti a pravidla, která odsouzený musí dodržovat atd. Institucionalizací podléhá téměř každý odsouzený ve VTOS. Institucionalizací se oslabuje možnost zvládnutí života po propuštění, a naopak se posiluje přizpůsobení se životu ve věznici (Mařádek 2005, s. 75).

Pojem ideologizace můžeme vysvětlit jako přijímání norem, názorů, postojů a hodnot, které jsou vytvářeny v neformálních skupinách odsouzených (Kopp 2004, s. 51).

1.4 Postpenitenciární péče

Postpenitenciární péče je péčí poskytovanou osobám propuštěným z VTOS. Úskalí postpenitenciární péče je spatřováno v návaznosti na vězeňství. Dalším problémem je také to, že postpenitenciární péče netvoří ucelený dobře fungující systém. Péči o propuštěné vězně vykonávají sociální kurátoři, sociální pracovníci obecních, městských a krajských úřadů a z části i Probační a mediační služba. V dnešní době však do péče o propuštěné vězně zasahují

i nestátní organizace, jako například Armáda spásy, azylové domy církví a jiné podobně fungující společnosti a organizace. Nedostatečná péče o osoby propuštěné z VTOS se promítá nejen na míře recidivy, ale také na růstu počtu osob bez domova (Mařádek 2005, s. 72–73).

Matoušek uvádí, že sociální kurátor pracuje s osobami ve VTOS, ale i s osobami propuštěnými z VTOS. Pro efektivitu práce sociálního kurátora je potřeba včasné odhalení klientových problémů. Tyto problémy se mohou týkat situace vzniklé před VTOS, například neexistence jakéhokoli bydliště. To znamená, že propuštěný vězeň se po VTOS nemá kam vrátit. To bývá problémem i při žádosti o podmíněčné propuštění z VTOS. Pokud k problému osoby ve VTOS dojde a svěří se sociálnímu pracovníkovi, sociální pracovník se spojí se sociálním kurátorem a hledají spolu možné řešení daného problému. Další skupinou jsou problémy vzniklé ve VTOS. Nejčastěji se jedná o problémy týkající se vztahů a komunikace. Odloučení od rodiny a známých ovlivňuje tok informací. Ve věznici plyne čas jinak než mimo ni. Na osoby „venku“ denně působí tlak informací, zatímco ve věznici je daný řád, který se musí dodržovat a vše se pořád ve stejném duchu opakuje. Proto mají osoby ve VTOS větší zájem o dění mimo věznici. Matoušek uvádí i příklady z praxe, kdy je například pro odsouzené těžší odepisovat na dopisy svým rodinám o dění ve věznici, když se situace ve věznici nemění v takové míře, jako u osob mimo ni (Prinz 2007, s. 15–17).

2 Výkon trestu odnětí svobody

Výkon trestu odnětí svobody se realizuje ve věznicích s ostrahou a ve věznicích se zvýšenou ostrahou. Vedle těchto dvou typů věznic jsou dále zřizovány zvláštní věznice pro mladistvé (Januš 2020, s. 22).

Do věznice s ostrahou se zařazují odsouzení, kteří nespĺňují podmínky pro zařazení do věznice se zvýšenou ostrahou. Do věznice se zvýšenou ostrahou se zařazují odsouzení za spáchání TČ ve prospěch organizované zločinecké skupiny; odsouzení, kterým byl za zvlášť závažný zločin uložen trest odnětí svobody ve výměře nejméně 8 let; odsouzení, kteří byli odsouzeni za úmyslný TČ a v posledních 5 letech uprchli nebo se pokusili uprchnout z vazby, z výkonu trestu nebo z výkonu zabezpečovací detence a odsouzení, kterým byl uložen výjimečný trest (Z. č. 40/2009 Sb., §56).

2.1 Účel a funkce trestu

Účelem trestu je především ochrana společnosti. V počátcích trestního práva měl trest povahu odplaty. Účelem trestu bylo emocionální uspokojení poškozeného újmou pachateli trestného činu. Tato funkce se označuje jako vyrovnávací. Avšak postupem času se ukázalo, že tato funkce trestu je nedostačující v souvislosti s ochranou společnosti. Proto vyvstala potřeba doplnit tuto funkci funkcí regulativní. Regulativní funkce trestu má tedy za úkol ochránit společnost od nežádoucího deviantního chování pachatele. Toho lze dosáhnout izolací, odstrašením a změnou chování. V dnešní době se přechází od funkce vyrovnávací k funkci regulační, kdy je pachatele zapotřebí separovat, tedy ochránit společnost a pachatele učít novým žádoucím vzorcům chování (Netík 1998, s. 13).

Při VTOS nesmí být snížena lidská důstojnost. Dle trestního zákona je účelem trestu ochránit společnost před pachateli trestných činů (dále TČ), zabránit pachateli v páchání dalších TČ, vychovat ho k vedení řádného života a zároveň výchovně působit na ostatní členy společnosti. Maximalistické pojetí účelu trestu formulované Trestním zákonem se v praxi nedá vždy uskutečnit, výjimečně se dá naplnit. Naopak minimalistické pojetí účelu trestu znamená, aby situace propuštěného vězně nebyla po VTOS horší než před jeho nástupem, tzn. aby se tato osoba ještě více „nezformovala“ k dalšímu páchání trestných činů. Propuštěná osoba z VTOS by také neměla být trestem postižena tělesně, psychicky, sociálně či ekonomicky, což je příliš idealistické a téměř nereálné (Mařádek 2005, s. 115).

2.1 Nástupní oddělení

Do nástupního oddělení nastupují nově odsouzení, kde jsou odděleni od ostatních vězňů. Jejich pobyt v nástupní oddělení většinou není delší než dva týdny. Nástupní oddělení je prostředím, kde se odsouzený seznámí se Zákonem o trestu odnětí svobody, s řádem výkonu trestu, s vnitřním řádem, který si stanovuje každá věznice a také s prostředím, ve kterém bude svůj trest vykonávat (Vězeňská služba České republiky 2023). V nástupním oddělení se odsouzení seznamují také s právy a povinnostmi, které ve věznici budou mít. V nástupních odděleních se zpracovávají veškeré vstupní anamnézy a stanoví se program zacházení s odsouzeným (Šámal 2022, s. 9). O seznámení s právy a povinnostmi odsouzeného se sepíše záznam do karty odsouzeného, který je opatřen podpisem odsouzeného. Během zařazování odsouzeného v nástupním oddělení vypracuje odborná komise komplexní zprávu o odsouzeném a navrhne program zacházení s odsouzeným. Po zpracování těchto náležitostí je odsouzený předvolán před odbornou komisí a ta ho seznámí s obsahem programu zacházení a určí mu vychovatele, který ho bude mít na starost (Vězeňská služba České republiky 2023).

V nástupním oddělení se zpracovává komplexní zpráva, kterou zpracovávají odborní zaměstnanci a lékař. U těch odsouzených, kteří mají trest odnětí svobody delší než 3 měsíce, se též zpracovává psychologické, pedagogické a sociální posouzení na základě pohovorů či diagnostických vyšetření, která jsou zaměřena na posouzení rizik a potřeb odsouzeného. Tato komplexní zpráva je důvěrným materiálem (Biedermanová 2011, s. 30).

2.2 Specializovaná oddělení

Každá z věznic v ČR se zaměřuje na jiný typ pachatelů trestné činnosti a má tedy k dispozici různá specializovaná oddělení. Vychází z potřeby odsouzené na základě jistých kritérií diferenciovat do specializovaných oddělení či oddílů.

2.2.1 Bezdrogová zóna

Oddělení bezdrogové zóny je oddíl věznice, ve kterém jsou ubytováni odsouzení, kteří nebyli a nejsou uživateli psychotropních látek, dále odsouzení, kteří prošli úspěšnou léčbou, nebo ti, co jsou dostatečně motivováni k dobrovolné abstinenci (Vězeňská služba České republiky 2023). Do bezdrogové zóny jsou umisťováni ti odsouzení, kteří jsou vlivem psychotropních látek nejvíce ohroženi, a to primárně mladí odsouzení do 26 let věku (Vězeňská služba České republiky 2023).

2.2.2 Oddělení pro mladé a prvověžněné

Toto oddělení je určeno pro odsouzené do 26 let věku a osoby prvověžněné. V rámci programu zacházení pomáhají zaměstnanci tohoto oddílu odsouzeným s přizpůsobením se životu ve věznici a dbají přitom na co nejmenší vznik negativních vlivů vězeňského prostředí (Vězeňská služba České republiky 2023). Cílem tohoto oddělení je vytváření a upevňování pracovních návyků, učení se smysluplnému trávení volného času a učení se samostatnosti. Cílem programu zacházení je kolektivní systém práce založený na pravidelných schůzkách odsouzených a zaměstnanců věznice (Vězeňská služba České republiky 2023).

2.2.3 Oddělení se zesíleným technickým zabezpečením

Oddělení se zesíleným technickým zabezpečením má za cíl diferencovaný výkon trestu více kriminálně narušených odsouzených odděleně od méně kriminálně narušených jedinců. Více kriminálně narušenými jedinci rozumíme ty odsouzené, kteří v posledních pěti letech uprchli z vazby nebo z výkonu trestu; odsouzené, proti kterým bylo zahájeno trestní stíhání pro zvlášť závažný trestný čin spáchaný během výkonu vazby nebo výkonu trestu a odsouzené, u kterých to vyžadují výjimečné okolnosti (např. hrozí-li z jejich strany vážné ohrožení bezpečnosti). K zabezpečení účelu tohoto oddělení je služba dozorců zajištěna po celých 24 hodin a odsouzení jsou po celou dobu zamčeni na svých celách, to však neplatí v době aktivit, plnění programu zacházení a činností, které v celách nelze uskutečňovat. Cíle programů zacházení odsouzených v tomto oddělení se zaměřují na respektování norem upravující VTOS, dodržování zásad slušného chování a zvládání zátěžových situací. Kromě individuální práce s odsouzeným je kladen důraz také na skupinovou práci, kdy se odsouzení učí základům komunikace, respektování názorů a práv druhých a respektování zájmu celku nad zájmem jednotlivce (Vězeňská služba České republiky 2023).

2.2.4 Oddělení pro odsouzené s poruchou duševní a poruchou chování

V tomto oddělení jsou ubytováni ti odsouzení, kteří jsou nepřizpůsobiví a kteří nejsou schopni žít v běžné populaci odsouzených z důvodu agresivity a impulzivity. Cílem výchovného působení je přizpůsobení odsouzených na VTOS a příprava odsouzených na skupinové zacházení. Dalším cílem je změna rizikového chování, postojů, vzorců myšlení, hodnot atd. S jednotlivci se pracuje formou rozhovorů, pozorování, instruktáže a získávání dovedností formou nápodoby. Práce se skupinou se zaměřuje na zlepšení komunikace mezi

odsouzenými, na vytvoření nových hodnot a norem v životě a na získání zodpovědnosti (Vězeňská služba České republiky 2023).

2.2.5 Oddělení pro odsouzené trvale pracovní nezařaditelné

Do tohoto oddělení se umisťují odsouzení, kterým jejich zdravotní stav neumožňuje trvalé pracovní zařazení; osoby invalidní ve 3. stupni invalidity a osoby starší 65 let, pokud však sami neusilují o pracovní zařazení. Zde se uplatňuje individuální přístup k odsouzeným, který zohledňuje jejich zdravotní stav (Vězeňská služba České republiky 2023).

2.2.6 Oddělení pro osoby v ochranném léčení protitoxikomanickém a protialkoholním

Oddělení ochranného léčení protitoxikomanického a protialkoholního je určeno pro osoby, kterým bylo soudem nařízeno protitoxikomanické či protialkoholní léčení. V tomto oddělení spolupracuje odborný tým zaměstnanců, do kterého patří: adiktolog, psycholog, speciální pedagog, sociální pracovníce, vychovatel – terapeut, vychovatel, zdravotní sestra a psychiatr. Práce s odsouzenými v tomto oddělení je zaměřená na komunitní systém léčby závislostí a skupinovou terapii (Vězeňská služba České republiky 2023).

2.2.7 Oddělení pro výkon trestu mentálně retardovaných odsouzených

Toto oddělení je určeno pro ty odsouzené, kteří jsou somaticky a duševně slabší, tedy mají nějaké mentální znevýhodnění. Hlavním cílem tohoto oddělení je předcházení možnosti zneužívání těchto osob ostatními odsouzenými. Toto oddělení dává odsouzeným s mentálním znevýhodněním možnost prožít VTOS v prostředí, které nebude zhoršovat jejich psychický stav. Dalším posláním tohoto oddělení je zabezpečení rovných podmínek výkonu trestu, jako u ostatních odsouzených. Oddělení pro výkon trestu mentálně retardovaných odsouzených si také klade za cíl zlepšit komunikaci mezi odsouzenými a připravit tyto odsouzené na začlenění mezi ostatní odsouzené či na návrat z VTOS do společnosti (Vězeňská služba České republiky 2023).

2.2.8 Výstupní oddělení

Výstupní oddělení nebo výstupní oddíl se v každé věznici mírně liší. Zpravidla jsou sem umisťováni odsouzení 6 měsíců před plánovaným propuštěním, kteří byli zpravidla odsouzeni k delšímu trestu odnětí svobody. Výstupní oddělení slouží zejména k nácviku běžných činností, které bude propuštěný vězeň potřebovat v každodenním životě. Výstupní oddělení má podobu

civilní ubytovny či internátu. Výstupní oddělení je vybaveno kuchyňkou, pro přípravu jídla, dále pračkou, potřebami na úklid a je zde možnost sušit a žehlit prádlo. Dále výstupní oddělení disponuje kulturní místností, prostory pro zájmovou činnost a místností určenou pro stolování vybavenou příslušným stolním prádlem a klasickým nádobím.

Je zde kladen důraz na nácvik každodenních situací v běžném životě a také na prohlubování rodinných vztahů. Dále je kladen důraz na pracovní činnost, odsouzení ve výstupním oddělení vykonávají samoobslužnou činnost v podobě přípravování jídla, praní a žehlení prádla, úklid pokoje, pomocné práce ve společných prostorách a podobně. Výstupní oddělení má tedy dobře připravit odsouzené na život po propuštění tak, aby propuštění byli schopni být soběstační a zvládat běžné každodenní situace, které během výkonu trestu byly narušeny (Vězeňská služba České republiky, 2023).

2.3 Kázeňské odměny a tresty

Jednou z forem zacházení s odsouzenými jsou kázeňské odměny a tresty. Každý odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody musí dodržovat pravidla, která upravují jeho práva a stanovují jeho povinnosti. Odsouzený je se svými právy a povinnostmi několikrát za svůj pobyt ve věznici seznamován. Předpokládá se, že odsouzený bude řádně své povinnosti plnit, protože jeho přístup k výkonu trestu má vliv na různé motivační výhody a ovlivňuje to i přístup věznic a soudů při rozhodování o žádostech odsouzeného. Možností k zajištění kázně u odsouzených je kázeňské řízení, kterému se podrobují všichni odsouzení (Matoulek 2011, s. 157).

Kázeňské řízení slouží k ocenění odsouzeného formou kázeňské odměny či k uložení kázeňského trestu. Kázeňskou odměnu může dostat odsouzený, který svým jednáním, chováním či příkladným činem projevuje odpovědný přístup k plnění svých povinností a spolupracuje při naplňování výkonu trestu. Kázeňský trest naopak dostane ten odsouzený, který neplní své povinnosti stanovené zákonem či porušuje pořádek nebo kázeň během výkonu trestu. Kázeňskou pravomoc, tedy právo vydávat kázeňské odměny či tresty, má ředitel věznice. Ředitel věznice však může svou pravomoc v určitém rozsahu postoupit na své podřízené. Delegatione pravomocí a její rozsah je uveden v řádu věznice a odsouzený je s tímto seznámen (Matoulek 2011, s. 157–158).

Mezi kázeňské odměny se řadí pochvala, mimořádné navýšení návštěvní doby a to až na 5 hodin v měsíci, povolení jednorázového nákupu (pokud tato osoba jinak nákupy nemůže provádět), zvýšení kapesného až o jednu třetinu a to až na 3 měsíce, věcná či peněžitá odměna

až do výše 1000,-Kč, rozšíření osobního volna až na dobu 1 měsíce, povolení opustit věznici až na 24 hodin v souvislosti s návštěvou či programem zacházení či přerušení výkonu trestu až na dobu 20 dnů za kalendářní rok (u této odměny musí odsouzený úspěšně plnit program zacházení a dosahovat účelu trestu a zároveň se většinou tato odměna ukládá po opakovaném uložení nižších odměn) (Matoulek 2011, s. 159 – 160).

Mezi kázeňské tresty patří důtka, snížení kapesného maximálně o jednu třetinu až na dobu 3 měsíců, zákaz přijetí jednoho balíčku v kalendářní roce, pokuta až do výše 1000,- Kč, propadnutí věci, umístění do uzavřeného oddělení až na 28 dnů, celodenní umístění do uzavřeného oddělení až na 20 dnů, umístění do samovazby až na 20 dnů, nebo odnětí výhody z předchozí kázeňské odměny (Matoulek 2011, s. 160–162).

3 Programy zacházení s odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody

Program zacházení je forma cílevědomého a komplexního působení na odsouzeného tak, aby se naplňoval účel trestu a aby u odsouzeného došlo k přijetí odpovědnosti za spáchaný trestný čin (Vězeňská služba České republiky 2023).

K sestavení adekvátního programu zacházení s odsouzeným je třeba co nejlépe odsouzeného poznat a k tomu slouží komplexní charakteristika odsouzeného. Ta obsahuje názory, poznatky a celkovou diagnostiku odsouzeného, která se sestavuje v nástupním oddělení a na základě dokumentace kriminální minulosti odsouzeného. K odsouzenému se vyjadřuje množství odborníků a svou úlohu hrají také rozhovory s odsouzeným (Jůzl 2017, s. 368).

Program zacházení obsahuje konkrétní cíl působení, metody zacházení s odsouzeným, které jsou potřebné k dosažení cíle, způsob, kterým se bude plnění programu hodnotit a také četnost hodnocení. Zásady a pravidla programu zacházení s odsouzeným jsou v ČR celostátně a formálně sjednocené. Součástí programu zacházení s odsouzeným je určení způsobu zaměstnávání odsouzeného a účast na aktivitách programu zacházení, které mají směřovat k možnému samostatnému způsobu vedení života. Při vytváření programu zacházení a zařazování odsouzeného do jednotlivých aktivit se přihlíží k délce trestu odsouzeného, k jeho osobnosti a k jeho příčinám páchaní trestné činnosti. Plnění programu zacházení se po dobu výkonu trestu pravidelně vyhodnocuje a zaznamenává se změna v chování a jednání odsouzeného, postoj k výkonu trestu a postoj ke spáchanému trestnému činu a vyhodnotí se rizika potřeby (Biedermanová 2011, s. 30). Program zacházení se zpravidla vyhodnocuje jednou za 3 měsíce ve věznici s ostrahou, jednou za půl roku ve věznici se zvýšenou ostrahou a jednou za 2 měsíce ve výstupních odděleních v obou typech věznic (Vězeňská služba České republiky 2023). Tři měsíce před propuštěním odsouzeného z výkonu trestu se pro odsouzeného zpracovává program zacházení před propuštěním z výkonu trestu, který má co nejvíce zohlednit vytváření podmínek pro samostatný způsob života odsouzeného po propuštění, schvaluje ho ředitel věznice či jeho zástupce (Biedermanová 2011, s. 30).

Program zacházení se zpracovává na základě komplexní zprávy o odsouzeném. (Biedermanová 2011, s. 30).

3.1 Aktivity programů zacházení

Společným cílem aktivit programů zacházení je připravit odsouzené na život po výkonu trestu (Netík 1998, s. 34).

3.1.1 Pracovní aktivity

Účelem pracovních aktivit je zachování pracovních návyků u odsouzených, kteří před výkonem trestu pracovali a vytvoření základních pracovních návyků u těch odsouzených, kteří je doposud neměli (Kancelář VOP 2016, s. 21). Důležitá je zde i ekonomická stránka věci, kdy odsouzení za své pracovní odměny hradí výživné pro děti, náklady výkonu trestu a své dluhy (Biedermanová 2011, s. 17).

Smysluplná, řízená a organizovaná práce také utváří v žádoucím směru vztah odsouzeného k práci vůbec i k práci jako k prostředku uspokojování dalších potřeb. Takto vedená práce rozvíjí pracovní návyky a s tím související vlastnosti osobnosti (Biedermanová 2011, s.16).

Formy zaměstnávání odsouzených, které se realizují v ČR, zahrnují:

- vnitřní režii a výrobní činnost v dané věznici,
- provozovny Střediska hospodářské činnosti,
- zaměstnávání u podnikatelských subjektů,
- vzdělávání denním studiem (Biedermanová 2011, s. 17).

Mezi osoby, které se nezúčastňují pracovních aktivit, zahrnujeme odsouzené, kteří odmítli pracovat; ty, kteří jsou v nástupním oddělení; odsouzené, kterým zdravotní stav neumožňuje pracovat; osoby, u kterých existují právní či bezpečnostní důvody pro nezařazení do práce; odsouzené, kteří jsou v ochranné léčbě; odsouzené starší 65 let; osoby plně invalidní a další odsouzené, o kterých tak stanoví řád výkonu trestu (Kancelář VOP 2016, s. 21).

Zaměstnávání odsouzených bylo a zůstává i nadále významným prvkem výchovy méně kriminálně narušených odsouzených (Biedermanová 2011, s. 18–19).

3.1.2 Vzdělávací aktivity

Cílem vzdělávacích aktivit je lepší zařazení odsouzeného do společnosti po propuštění z věznice. Vzdělávací aktivity se zaměřují na dokončení základního vzdělání, vyučení či zaučení v oboru. Těchto aktivit má odsouzený možnost se účastnit na Středním odborném učilišti, učilišti a odborném učilišti Vězeňské služby ČR, které je zařazeno v síti škol ČR. Nabízených vzdělávacích aktivit může být mnoho, záleží na možnostech věznice a na zájmech

a požadavcích odsouzených. Ne všichni odsouzení mají však možnost se ve věznici vyučit v oboru, protože tento typ vzdělávací aktivity probíhá na školských vzdělávacích střediscích pouze ve vybraných věznicích (Jůzl 2017, s. 372).

Postupem času se došlo k závěru, že vzdělávání ve všeobecných předmětech nemá téměř žádný nápravně výchovný efekt, a proto se v posledních letech klade důraz na vzdělávání odsouzených v oborech s možností rekvalifikace a rekvalifikace v řemeslných či administrativně technických profesích. Vzdělávání odsouzených je na stejné úrovni jako zaměstnání a je možné se ho účastnit v pracovní době, odsouzený však nesmí být finančně či jinak znevýhodněn kvůli účasti na vzdělávacích aktivitách (Biedermanová 2011, s. 20).

Střední odborné učiliště VS ČR, které zajišťuje vzdělávací aktivity, má možnost vydávat celostátně platná osvědčení a výuční listy. Z tohoto osvědčení však nesmí být zřejmé, že vzdělání bylo poskytnuto v období výkonu trestu odnětí svobody. Ti odsouzení, kteří nestihnou dokončit studium v době VTOS, mají právo studium dokončit na příslušné škole po výkonu trestu (Biedermanová 2011, s. 21).

Vzdělávací aktivity probíhají také formou akreditovaných kurzů. Středoškolské a vysokoškolské vzdělávání je odsouzeným také umožněno, ale pouze ve vybraných věznicích. Středoškolské a vysokoškolské vzdělávání je však umožněno v individuálních případech, kdy především záleží na délce VTOS a na osobnostních předpokladech odsouzeného (Biedermanová 2011, s. 22).

Vzdělávací aktivity však mohou vést i zaměstnanci věznice, přizvaní odborníci, odsouzení samotní či mohou být vykonávány formou sebevzdělávání. Tyto aktivity mohou probíhat formou přednášek, kurzů, osvětové činnosti apod. (Jůzl 2017, s. 372).

Velice pozitivně je vnímáno vzdělávání mladých odsouzených či prvovězňených, u kterých dochází ke zvyšování kvalifikace a následně po propuštění z VTOS k lepšímu uplatnění na trhu práce (Biedermanová 2011, s. 24).

Každá věznice by též měla mít k dispozici knihovnu, která by měla obsahovat dostatek vzdělávací i volnočasové literatury či jiných médií (Biedermanová 2011, s. 20).

3.1.3 Speciálně výchovné aktivity

Speciálně výchovné aktivity mají za cíl eliminaci následků trestné činnosti odsouzeného a mají připravit odsouzeného na život po propuštění z VTOS, kde je kladen důraz také na podporu kontaktu s rodinou (Vězeňská služba České republiky 2023).

Tento druh aktivit vedou kompetentní zaměstnanci, jako pedagogi, psychologové či terapeuti a těmito aktivitami se rozumí individuální a skupinové speciální pedagogické a psychologické působení na odsouzené (Biedermanová 2011, s. 24).

Speciálně výchovné aktivity se soustřeďují na sociálně právní poradenství, terapeutické programy a trénink zvládnání vlastní agresivity (Matoulek 2011, s. 104).

Tyto aktivity se uskutečňují ve všech odděleních věznic a jejich hlavním úkolem je omezování a snižování nebezpečnosti a možnosti recidivy (opakování TČ) u rizikových pachatelů a přispívání ke zvyšování ochrany společnosti po propuštění odsouzeného z VTOS. Tyto aktivity jsou tedy nejvíce uskutečňovány ve specializovaných odděleních věznic, jako např. v odděleních pro odsouzené s duševními poruchami, poruchami chování, poruchami osobnosti, pro odsouzené s poruchami chování způsobenými užíváním psychotropních látek, nebo pro odsouzené s mentální retardací (Biedermanová 2011, s. 24).

Speciálně výchovné aktivity zahrnují metody speciální pedagogiky (kompenzace a rehabilitace), ale také se zde uplatňuje rodinná výchova a pastorační a duchovní činnost. Role duchovního je ve věznici nezastupitelná (Jůzl 2017, s. 372).

3.1.4 Zájmové aktivity

Zájmové aktivity jsou důležitou složkou programu zacházení. Možnost účastnit se zájmových aktivit má též dobrý vliv na duševní i fyzické zdraví (Biedermanová 2011, s. 26).

Cílem zájmových aktivit, kromě pozitivního vlivu na duševní i tělesné zdraví, je naučit odsouzené smysluplně a efektivně trávit volný čas a dojít k pozitivní změně životního stylu po propuštění z VTOS (Jůzl 2017, s. 374).

Zájmové aktivity můžeme rozdělit na volnočasové aktivity esteticko-výchovného charakteru a na volnočasové aktivity sportovního a tělovýchovného charakteru (Jůzl 2017, s. 374).

Aktivity esteticko-výchovného charakteru naplňují cíle estetického charakteru a přinášejí odsouzenému fyzické i psychické uspokojení, protože si je volí sám dle svých preferencí. Tento druh aktivit můžeme dále rozdělit na aktivní a receptivní (Jůzl 2017, s. 374).

Aktivní stránka představuje aktivní zapojení do nejrůznějších aktivit, kroužků (např. pěvecký, čtenářský, výtvarný atd.). Těchto zájmových aktivit je nepřeberné množství, záleží však na možnostech a dovednostech vychovatelů a jiných zaměstnanců. Je dobré, kvůli motivaci odsouzených, pořádat různé výstavy výtvarů odsouzených, vyzdobit výrobky např. společenskou místnost, uspořádat představení, vystoupení či soutěže. Nelze také ale opomíjet možnost hrát stolní hry či karetní hry apod. (Jůzl 2017, s. 374).

Receptivní stránka představuje např. poslech hudby, sledování televizních pořadů, ale také sledování např. živého vystoupení spoluvězňů, vystoupení hudební skupiny apod. Nelze však hovořit o pasivní stránce, neboť i když se odsouzený přímo aktivně neúčastní, může být silně citově angažován ve svém prožívání (Jůzl 2017, s. 374).

Aktivity sportovního a tělovýchovného charakteru přispívají ke snížení či zamezení nežádoucí agresivity, nudy, či nekalých záměrů některých odsouzených. Tyto sportovní aktivity jsou vítanou formou trávení volného času. Odsouzení by si měli prostřednictvím těchto aktivit osvojit sport jako nástroj ke zdravému životnímu stylu. Tyto aktivity se naplňují např. cvičením v posilovně, hraním stolního fotbalu, ping-pongu, míčových her, jako např. fotbal, basketbal, volejbal apod. (pokud je to možné z hlediska venkovních prostor věznice). I u těchto aktivit můžeme dělit na aktivní a receptivní. Kdy u aktivních se odsouzení přímo aktivně účastní aktivit a v rámci receptivní např. sledují zápas v televizi (Jůzl 2017, s. 375).

3.1.5 Oblast utváření vnějších vztahů

Tyto aktivity se často také nazývají jako extramurální, neboli aktivity zaměřené na život mimo věznici. Cílem těchto aktivit je utváření, upevňování a udržování vztahů se světem mimo věznici, např. rodinou či přáteli a získávání znalostí a dovedností, které jsou potřebné k životu ve společnosti. Tyto aktivity se zaměřují na diferenciovaný způsob návštěv, který může být omezen jak časově, tak komunikačními prostředky (např. telefonní hovor) (Biedermanová 2011, s. 28).

Pokud odsouzený do věznice přišel z funkční rodiny, je třeba dbát na upevňování těchto vztahů, pokud však jeho rodina či přátelé měli vliv na jeho kriminální chování, je potřeba zvážit, jaký vliv by měl tento kontakt na jeho resocializaci. Pokud se však jedná o osamělého odsouzeného bez rodiny, hrají zde velkou roli dobrovolníci (Jůzl 2017, s. 375).

Tyto aktivity jsou významné obzvláště ve výstupním oddělení věznic, kam jde odsouzený zpravidla 6 měsíců před propuštěním a kde se učí situacím, které mohou nastat po propuštění. Nejdůležitější je realizace těchto aktivit u střednědobých a dlouhodobých trestů odnětí svobody, kvůli negativnímu vlivu prizonizace a institucionalizace, ale také kvůli vývoji společnosti a moderních technologií (Biedermanová 2011, s. 28).

3.2 Standardizované programy zacházení s odsouzenými v českých věznicích

Hlavním úkolem standardizovaných programů zacházení je snížit riziko opakování trestných činů, tedy recidivy a přispívat k ochraně společnosti. Důležité je používání konkrétně zaměřených, strukturovaných, odzkoušených a moderních penitenciárních programů pro určité cílové skupiny a rizikové pachatele (Biedermanová 2011, s. 34).

Program zacházení se pro každého odsouzeného vytváří zvlášť, neboť každý odsouzený má své specifické potřeby, které závisí na jeho věku, délce trestu, intenzitě a kvalitě kontaktů a výjimečnosti své vlastní osobnosti. Lze však využít jednotný přístup k problémům určité skupiny odsouzených (Jůzl 2017, s. 370).

Standardizované programy jsou především ty, které se zaměřují na snižování rizika opětovného páchaní trestných činů u odsouzených za sexuálně motivované TČ, násilné TČ, nenásilné TČ, TČ spáchané pod vlivem návykové látky a u odsouzených připravujících se na propuštění z VTOS (Biedermanová 2011, s. 32).

Aktuálně Vězeňská služba ČR disponuje nepřeberným množstvím standardizovaných programů, které si představíme níže.

„Probíhající standardizace programů je procesem jednotné úpravy při zpracování a předložení projektů programů tak, aby naplňovaly potřeby ochrany společnosti (snižování rizika recidivy) a současně splňovaly předem daná formální kritéria na:

- *vytvoření programu*
- *vyškolení lektorů*
- *pilotáž a supervizi*
- *vyhodnocení*
- *schválení standardizovaného programu*
- *zavedení do praxe*
- *periodické hodnocení”* (Biedermanová 2011, s. 32).

3.2.1 Program 3Z

„Zastav se, zamysli se a změň se” – to je akronym i hlavní myšlenka tohoto programu, který apeluje na změnu chování a myšlení odsouzeného ve vztahu k páchaní TČ (Vězeňská služba České republiky 2023).

Tento program se využívá u mužů a žen, kteří jsou ve VTOS opakovaně převážně za majetkovou trestnou činnost před podmíněčným propuštěním. Cílem Programu 3Z je, aby si

odsouzený vytvořil náhled na spáchaný TČ a uvědomil si a přijal následky za své jednání a má podněcovat odsouzeného ke změně myšlení a postojů, které vedly k páchaní TČ, dále má tento program motivovat odsouzené k získání nových sociálních dovedností a vedení řádného života po propuštění. Program vede vyškolená lektorská dvojice zaměstnanců věznice, program je rozčleněn na 11 sezení, kdy jedno sezení trvá dle potřeby 1,5 – 2 hodiny. Jedná se o skupinový program, ve kterém se pracuje se skupinovou dynamikou. Tento program byl v roce 2011 zařazen jako Standardizovaný program do přílohy č. 1 NGR č. 35/2011 (Biedermanová 2011, s. 37).

3.2.2 GREPP – intenzivní reedukační program

Tento program je určen těm odsouzeným, kteří spáchali TČ násilí na dětech (Vězeňská služba České republiky 2023). Program se uskutečňuje 2x ročně skupinově pro 12 odsouzených a trvá 7 týdnů. Jde o tzv. „program narovnáání“ a má za cíl uvědomění si následků a dopadů spáchaného TČ. Tento program byl v roce 2011 zařazen jako Standardizovaný program do přílohy č. 2 NGR č. 35/2011 (Biedermanová 2011, s. 34).

3.2.3 GREPP 2 – dlouhodobý terapeutická program

Tento program navazuje na program GREPP, jehož cílem je snížení rizika recidivy u odsouzených po propuštění. Jedná se o dlouhodobý program trvající 10 měsíců. Tento program byl v roce 2012 zařazen jako Standardizovaný program do přílohy č. 2 NGR č. 35/2011 (Biedermanová 2011, s. 34).

3.2.4 Program TP 21 Junior

Program TP 21 Junior se zaměřuje na problematiku snižování násilí u mladistvých odsouzených snížením jejich aktuální, situačně podmíněné hladiny agresivity. Program se zakládá na skupinových terapeutických, poradenských, pracovních, sebeobslužných a řízených zájmově sportovních aktivitách, které mají směřovat k pozitivnímu ovlivnění a změně postojů, hodnot a chování mladistvých. Program trvá 3 měsíce, cca 21 hodin týdně a probíhá zpravidla 2x ročně. (vězeňská služba České republiky 2023) Tento program byl v roce 2011 zařazen jako Standardizovaný program do přílohy č. 3 NGR č. 35/2011 (Biedermanová 2011, s. 35).

3.2.5 Program PARDON

Program PARDON se zaměřuje na osoby odsouzené za dopravní nehody a odsouzené s rizikovým průběhem řídičské praxe. Cílem programu je změna problémového chování

odsouzeného, které vedlo k TČ v dopravě. Program má za úkol formovat postoje a napomáhat k osvojení způsobu chování potřebného pro bezpečné řízení s cílem minimalizovat opakování těchto trestných činů. Tento program byl v roce 2012 zařazen jako Standardizovaný program do přílohy č. 4 NGR č. 35/2011 (Vězeňská služba České republiky 2023).

3.2.6 Terapeutický program KEMP

Standardizovaný program KEMP slouží pro odsouzené, kteří spáchali násilný TČ. Jedná se o terapeutický program, jehož cílem je prevence recidivy násilných TČ, určení příčiny rizikovosti odsouzeného a dosažení změn v chování a postojích odsouzeného tak, aby se předcházelo násilnému chování v životě odsouzeného. Jedná se o dlouhodobý terapeutický program, který trvá minimálně 18 měsíců. Terapeutický proces je zaměřen na mezilidské interakce, které pozitivně ovlivňují osobnostní a interpersonální změny. V tomto programu se využívají techniky kognitivně-behaviorální psychologie, pracuje se zde s režimovým přizpůsobením dne, režimovými návyky, pracovní terapií a jejich dodržování je předpokladem výchovně terapeutického úspěchu. Tento program probíhá ve věznici Vinařice (Vězeňská služba České republiky 2023).

3.2.7 Program VIT

Akronym VIT je z anglického „Victim Impact Training”, v češtině „Vnímám I Tebe”. Tento standardizovaný program se tedy zaměřuje na zvýšení odpovědnosti pachatele vůči obětem TČ. Cílem programu je náhled odsouzeného na kriminální chování a na rizikové faktory, které s kriminálním chováním souvisejí. Tento program pomáhá odsouzeným rozvíjet empatii, uvědomit si následky TČ nejen na život odsouzeného, ale také na život rodiny, svého okolí a na život oběti a také učí odsouzeného umět převzít za spáchaný čin odpovědnost a nalézt správnou formu kompenzace či nápravy způsobené újmy. Dalším cílem programu je snížení recidivy odsouzených (Vězeňská služba České republiky 2023).

3.2.8 Program ZUŘIVEC

Tento program funguje na základě animovaného filmu Zuřivec, ve kterém je promítnuto násilí otce na matce, kterého je svědkem jejich syn. Odsouzení se v terapeutické skupině zabývají tématy z tohoto filmu. Tento program má za cíl náhled na problémové chování, na příčiny a souvislosti problémového chování odsouzeného, které bylo příčinou páchaní násilí či násilného TČ. Tento program se aplikuje v rámci jiného programu (v trvání 3 – 12měsíců),

protože film otevírá mnoho otázek a ukazuje všechny perspektivy násilí (Vězeňská služba České republiky 2023).

3.2.9 Program Otevřená věznice

Cílem tohoto programu je snížení recidivy odsouzených za pomoci efektivní, postupné a kontrolované přípravy odsouzeného na propuštění z VTOS, kde je kladen důraz na minimalizaci potencionálních rizik spojených s tzv. „šokem z propuštění“. Program Otevřená věznice je založený na posilování fyzické a sociální interakce odsouzených s prostředím mimo věznici a na posilování individuální a skupinové odpovědnosti odsouzených a rozvíjení samostatnosti odsouzených. Program otevřená věznice zajišťuje přípravu odsouzeného na život po výkonu trestu (portál Justice 2023).

3.2.10 Good-Lives Model

Hlavním cílem tohoto programu je zamezení opakování trestných činů, tedy recidivy, s násilnou povahou (ESFCR 2023). Terapeutický přístup tohoto programu je založený na silných stránkách a pozitivních schopnostech pachatele trestného činu. Je tedy potřeba posilovat kladné vlastnosti, zájmy a aspirace odsouzeného. Smyslem programu je sestavování intervenčních plánů, které pomáhají odsouzeným získat schopnosti potřebné k dosahování výsledků, které jsou pro ně smysluplné (Good-Lives Model 2023). Tento model se hojně využívá v zahraničí a dle zahraničních zkušeností vyplývá, že u absolventů tohoto programu klesla recidiva až o 68 %. V ČR se tento přístup testoval v šesti věznicích. Tohoto výzkumu se účastnilo 400 osob, z nichž se u poloviny aplikoval přístup Good-Lives model a u poloviny běžná terapeuticko-výchovná péče a následně dojde k zjištění, jaký vliv měl přístup Good-Lives modelu na násilné chování a recidivu odsouzených. Pokud by se tento přístup projevil jako funkční, GŘ ho plánuje zařadit do strategie práce s vězni na celostátní úrovni. Projekt byl ukončen 31. 7. 2022 (ESF ČR2023).

4 Empirická část

Empirická část bakalářské práce navazuje na část teoretickou, kde jsou vysvětleny základní pojmy a teoretická východiska týkající se výkonu trestu odnětí svobody, programů zacházení s odsouzenými a resocializace odsouzených. Empirická část se zabývá průzkumem efektivity programů zacházení na resocializaci odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody.

4.1 Cíl průzkumu

Cílem průzkumu je analýza možné resocializace odsouzených na základě absolvování programu zacházení s odsouzeným a zjištění, zda odsouzení disponují stabilním zázemím, do kterého by se po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody mohli vrátit, čímž by došlo ke zvýšení míry jejich možné resocializace.

4.2 Metodologie průzkumu

Pro zpracování empirické části bakalářské práce byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Kvantitativní výzkum se zabývá sběrem statistických či numerických dat. Tento typ výzkumu má za úkol zkoumání hypotetických výroků o předpokládaných vztazích mezi dvěma a více jevy. Jevy či vlastnosti, u kterých ve výzkumu ověřujeme vzájemný vztah se nazývají proměnné. Proměnné můžeme měřit a kategorizovat a rozdělujeme je do dvou skupin:

- měřitelné proměnné (počet či míra jevů, jenž lze přesně vyčíslit),
- kategoriální proměnné (nelze je kvantifikovat, zařazují se do kategorií či tříd)

Při tvorbě kvantitativního výzkumu se postupuje takto:

1. stanovení problému,
2. formulace hypotézy,
3. testování hypotézy,
4. vyvození a prezentace závěrů (Chráska 2016, s. 11).

Hypotézou se rozumí tvrzení, které vyjadřuje vztah mezi dvěma proměnnými. Hypotéza je vždy formulována jako tvrzení o rozdílech, vztazích či následcích a uvádí se formou oznamovací věty. Hypotéza musí mít možnost empirického ověření, tedy v ní musí vystupovat měřitelné proměnné (Chráska 2016, s. 14).

4.3 Realizace průzkumného šetření

Pro vytvoření kvantitativního průzkumu bylo využito formy dotazníkového šetření.

Dotazník slouží ke zjištění dat a informací o respondentech, zároveň ale ke zjištění jejich názorů a postojů k problémům, na které se autor dotazníku táže. Výhodou dotazníku je jeho snadná administrace; možnost stejnou formou oslovit velké množství respondentů a možnost získání těch informací, které nelze získat jinou technikou. Nevýhodou dotazníku je subjektivita odpovědí; možná chybějící odpověď od respondenta; nevyhovující forma dotazování pro respondenta a možné zvolení odpovědi, kterou by jinak respondent nezvolil (Pelikán 1998, s. 105).

Při sestavování dotazníku je možné využít tři hlavní typy otázek:

- Otevřené otázky – respondent na otázku odpovídá dopsáním odpovědi dle svého uvážení. Výhodou je variabilita odpovědi respondenta, nevýhodou je obtížnější vyhodnocování odpovědí.
- Polouzavřené otázky – nabízejí respondentovi uzavřenou odpověď výběrem z možností s možností dovysvětlení odpovědi. Tento typ otázek se vyhodnocuje snadněji než položky otevřené.
- Uzavřené otázky – respondent odpovídá na otázku výběrem z uvedených možností. Výhodou je jednodušší odpovídání pro respondenta a jednodušší vyhodnocování pro tazajícího a nevýhodou je pro respondenta výběr z uvedených odpovědí, se kterými se respondent nemusí ztotožňovat. (Švarcová 2005, s. 27).

Při sestavování dotazníku využitého pro empirickou část bakalářské práce bylo sestaveno celkem 26 průzkumných otázek. Dotazník obsahuje 2 otázky otevřené, 4 otázky polouzavřené a 20 otázek uzavřených. U otázek uzavřených respondenti odpovídali výběrem odpovědi, u polouzavřených otázek byla, kromě předem daných odpovědí, možnost uvést jinou odpověď dopsáním odpovědi a k otázkám otevřeným respondenti odpověď sami vypsali. Například u otázky zaměřující se na spáchaný trestný čin odsouzeného, respondenti odpovídali výběrem z předem určených možností – jednotlivých druhů trestných činů, kde byl v závorce vždy příklad daného trestného činu pro lepší porozumění, avšak zde byla možnost, kde respondenti mohli uvést daný trestný čin do samostatné kolonky, pokud si nebyli jisti, kam svůj spáchaný trestný čin zařadit. Při vyhodnocování dotazníků tedy bylo nutné nastudovat si Z. č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník pro správné rozřazení trestných činů, které do dotazníku respondenti dopsali.

Dotazník byl vytvořen v textovém editoru na počítači, vytisknut a následně ve věznici rozdán respondentům. S realizací dotazníkového šetření pomohl pan Mgr. Valenta, který ve Věznici Rýnovice pracuje s odsouzenými. Pro účely empirické části bakalářské práce byly využity všechny vyplněné dotazníky, které byly z věznice poslány zpět.

Pro administraci dotazníků byly vytvořeny tabulky, do kterých se zapsalo množství označených odpovědí u každé z otázek. Na základě těchto tabulek byly vytvořeny tabulky a grafy zpracované v empirické části bakalářské práce. Dotazníkové šetření bylo provedeno ve Věznici Rýnovice. Dotazník je součástí bakalářské práce – Příloha č. 1.

Věznice Rýnovice se nachází mezi Libercem a Jabloncem nad Nisou. Věznice Rýnovice je profilována jako věznice s ostrahou s vysokým a středním stupněm zabezpečení a její maximální kapacita je 581 odsouzených, přičemž momentálně ve věznici vykonává trest odnětí svobody přibližně 500 odsouzených. Ve Věznici Rýnovice je zřízeno 7 specializovaných oddílů a to:

- Oddíl pro mladé a prvovězněné odsouzené, studující,
- Oddíl bezdrogové zóny,
- Výstupní oddíl,
- Oddíl pro odsouzené s poruchou duševní a poruchou chování,
- Oddíl se zesíleným technickým zabezpečením,
- Oddíl ochranné léčby protitoxikomanické a protialkoholní a
- Oddíl pro odsouzené trvale pracovní nezařaditelné (VŠ ČR 2013).

Věznice Rýnovice byla pro průzkumné šetření bakalářské práce vybrána z důvodu její dostupnosti, jelikož se nachází blízko Liberce. Zároveň také kvůli jednodušší možnosti realizace průzkumu z důvodu kontaktů ve věznici. Dalším důvodem pro výběr této věznice je velké množství specializovaných oddílů, kterými Věznice Rýnovice disponuje, kdy lépe dojde k návaznosti na teoretická východiska uvedená v teoretické části bakalářské práce.

4.4 Hypotézy průzkumu

Pro kvantitativní výzkum je nezbytné formulovat hypotézy. Pro průzkum v bakalářské práci byly stanoveny 3 hypotézy:

H1: Recidivistů vnímajících program zacházení jako prostředek k resocializaci je méně než prvotrestaných odsouzených.

H2: Odsouzených se zájmem o zájmové aktivity je více než odsouzených se zájmem o pracovní aktivity.

H3: Odsouzení ve věku 37 let a méně upřednostňují vzdělávací aktivity ve větší míře než odsouzení starší 37 let.

4.5 Respondenti průzkumu

Respondenty průzkumu jsou odsouzení ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Rýnovice. Dotazníkové šetření bylo uskutečněno ve skupině o 29 odsouzených. Dotazníkového šetření se tedy zúčastnilo celkem 29 mužů ve věku od 26 do 57 let (viz tabulka 1).

Tab. 1: Věk respondentů

Věk respondentů	
Věkové rozmezí	Počet respondentů
25–30 let	5
31–35 let	4
36–40 let	8
41–45 let	3
46–50 let	4
51–55 let	4
56–60 let	1

Pro detailnější charakteristiku respondentů uvádíme demografické, trestněprávní a doplňující charakteristiky (viz. tabulka 2, 3, 4, 5 a graf 1).

Pro účely vyhodnocení stanovené hypotézy H3 je nutné kromě celkové preference aktivit všech respondentů, také rozdělit preferenci vzdělávacích aktivit dle věku respondentů, a to na respondenty ve věku 37 let a méně a respondenty starší 37 let. Nejprve je nutné vyřadit respondenty, kteří preferují jiné aktivity než zájmové. Zájmové aktivity celkem preferuje z celkového počtu 29 respondentů, 10 respondentů. Věková hranice 37 let tedy byla stanovena z důvodu, aby počet v obou skupinách věkově rozdělených respondentů byl stejný a dostali jsme tak relevantní výsledek.

Tab. 2: Nejvyšší dosažené vzdělání

Nejvyšší dosažené vzdělání	
Druh vzdělání	Počet respondentů
Bez vzdělání	0
Zvláštní škola	1
Neúplně základní vzdělání	0
Základní škola	10
Střední odborné učiliště	7
Střední odborné učiliště s maturitní zkouškou	2
Střední odborná škola s maturitní zkouškou	8
Vyšší odborná škola	0
Vysoká škola	1

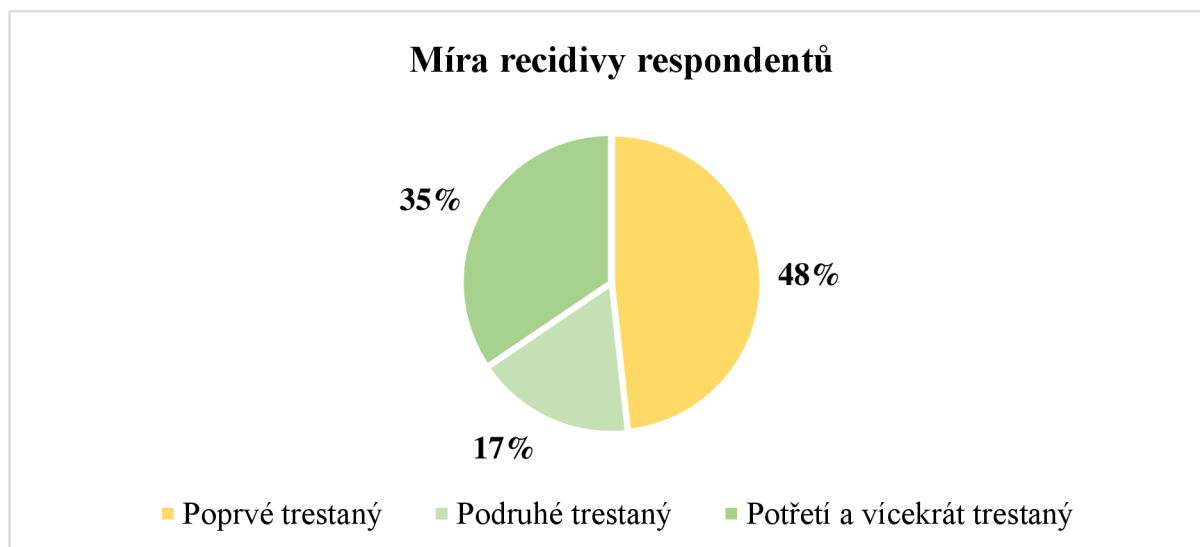
Dle tabulky, která znázorňuje nejvyšší dosažené vzdělání respondentů je zřejmé, že dotazníku se v nejvyšším počtu účastnili respondenti s dokončenou základní školou, 8 odsouzených se střední odbornou školou s maturitní zkouškou, 7 odsouzených se středním odborným učilištěm, dále 2 odsouzení se středním odborným učilištěm s maturitní zkouškou, 1 odsouzený se zvláštní školou a 1 odsouzený s vysokoškolským vzděláním.

Tab. 3 Zaměstnání před nástupem do VTOS

Zaměstnání před nástupem do VTOS	
Druh zaměstnání	Počet respondentů
Nezaměstnaný s podporou v nezaměstnanosti	3
Nezaměstnaný bez nároku na podporu v nezaměstnanosti	3
Brigádník	3
Zaměstnanec	7
Zaměstnanec na vyšší pozici (např. vedoucí, manager)	7
OSVČ	5
Zaměstnanec ve veřejné správě	1

Z tabulky je zřejmé, že nejvíce se dotazníku účastnili odsouzení, kteří před VTOS byli zaměstnanci, či zaměstnanci na vyšší pozici. 5 respondentů pak pracovalo jako OSVČ,

6 odsouzených bylo nezaměstnaných, z toho 3 bez nároku na podporu v nezaměstnanosti a jeden z respondentů pracoval ve veřejné správě.

Graf 1: Míra recidivy

Recidiva znamená opakování TČ, jak je uvedeno v teoretické části bakalářské práce, těchto odsouzených recidivistů je celkem 15, což je dle grafu celkem 52 % a odsouzených prvotrestaných je pouze 14, což je dle grafu 48 %.

Tyto výsledné hodnoty korespondují s prohlášením Vězeňské služby České republiky, která uvádí, že míra recidivy se pohybuje kolem 50 % (VS ČR 2023).

Tab. 4: Délka VTOS u respondentů

Délka vyměřených VTOS	
Délka trestů	Počet respondentů
1–3 roky	4
4–7 let	15
8–11 let	6
12–15 let	1
16–19 let	2
20 let a více	1

Délka vyměřeného VTOS u respondentů dotazníku je v rozmezí 2 až 25 let, přičemž délka trestu u 52 % respondentů je v rozmezí 4 až 7 let. Nejdelší vyměřený trest odnětí svobody jednoho z respondentů činí 25 let.

Tab. 5: Druhy spáchaných trestných činů

Páchání trestné činnosti	
Druhy trestných činů	Počet respondentů
Majetková trestná činnost	6
TČ proti životu a zdraví	8
TČ proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství	3
TČ proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti	0
TČ proti rodině a dětem	0
TČ hospodářský	2
TČ obecně nebezpečný	14
TČ proti životnímu prostředí	0

Výsledky této tabulky byly analyzovány na základě polouzavřené otázky z dotazníku. Z uvedené tabulky vyplývá, že dotazníkového šetření se zúčastnili respondenti převážně odsouzení za TČ obecně nebezpečné (např. TČ pod vlivem návykové látky) a dále TČ proti životu a zdraví (např. ublížení na zdraví, vražda) či za majetkovou trestnou činnost (např. krádež, poškození cizí věci).

Tab. 6: Zařazení respondentů do specializovaných oddílů

Zařazení do specializovaných oddílů	
Druhy specializovaných oddílů	Počet respondentů
Bezdrogová zóna	0
Ochranné léčení protitoxikomanické a protialkoholní	7
Výstupní oddíl	7
Oddíl pro mladé a prvovězněné	10
Oddíl se zesíleným technickým zabezpečením	0
Oddíl pro odsouzené s poruchou duševní a s poruchou chování	0
Oddíl pro odsouzené trvale pracovní nezařaditelné	0
Nástupní oddělení	3
Jiný	3

Dotazníku se zúčastnilo 10 respondentů z oddílu pro mladé a prvovězněné, 7 z ochranného léčení protitoxikomanického a protialkoholního, 7 respondentů z výstupního oddílu a 5 respondentů zvolilo možnost „Jiný“, kde 3 respondenti uvedli nástupní oddíl, 2 respondenti uvedli školské vzdělávací středisko, a jeden uvedl „vícelet“ . Je nutné podotknout, že školské vzdělávací středisko není samostatný speciální oddíl a „vícelet“ není pro tuto otázku relevantní odpovědí, proto tyto respondenty nebylo možné rozřadit v tabulce 6 do konkrétních specializovaných oddílů a zůstali tak v kolonce „Jiný“.

4.6 Analýza výsledků průzkumu

Tato podkapitola je věnována vyhodnocení dotazníkového šetření. Je rozdělena do dvou částí. V první části jsou uvedené výsledky z průzkumu zaměřené na programy zacházení s odsouzeným a druhá část je zaměřena na výsledky z oblasti rodinných vztahů, rodinného zázemí respondenta a komunikace s rodinou.

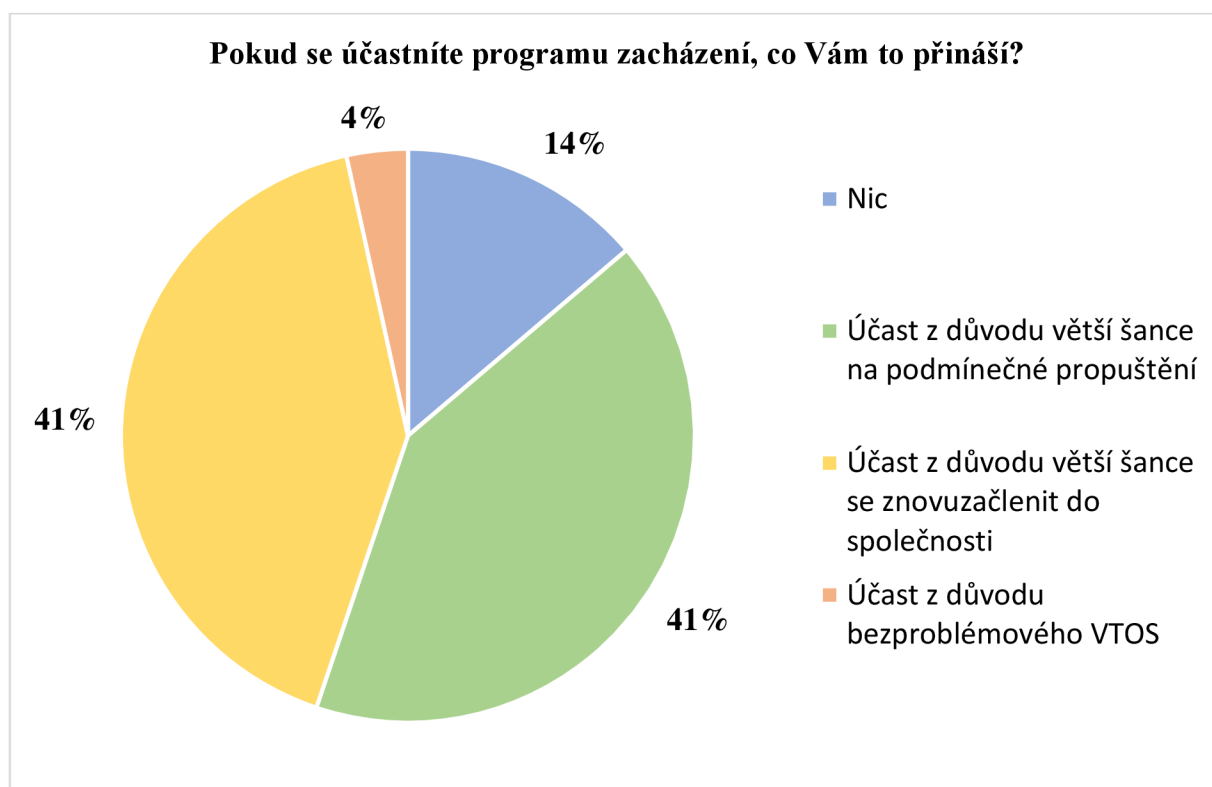
4.6.1 Programy zacházení s odsouzenými

V této subpodkapitole jsou uvedeny výsledky dotazníkového šetření z otázek spojených s programy zacházení s odsouzeným formou grafů.

Graf 2: Účast v programu zacházení

Z grafu 2 je patrné, že většina dotazovaných respondentů se účastní aktivit z programu zacházení, konkrétně je to 90 % a pouhých 10 % se aktivit z programu zacházení neúčastní, a to z důvodu zařazení do nástupního oddělení, ve kterém se teprve stanovuje program zacházení, tedy se aktivit z programu zacházení odsouzený zatím nemůže účastnit.

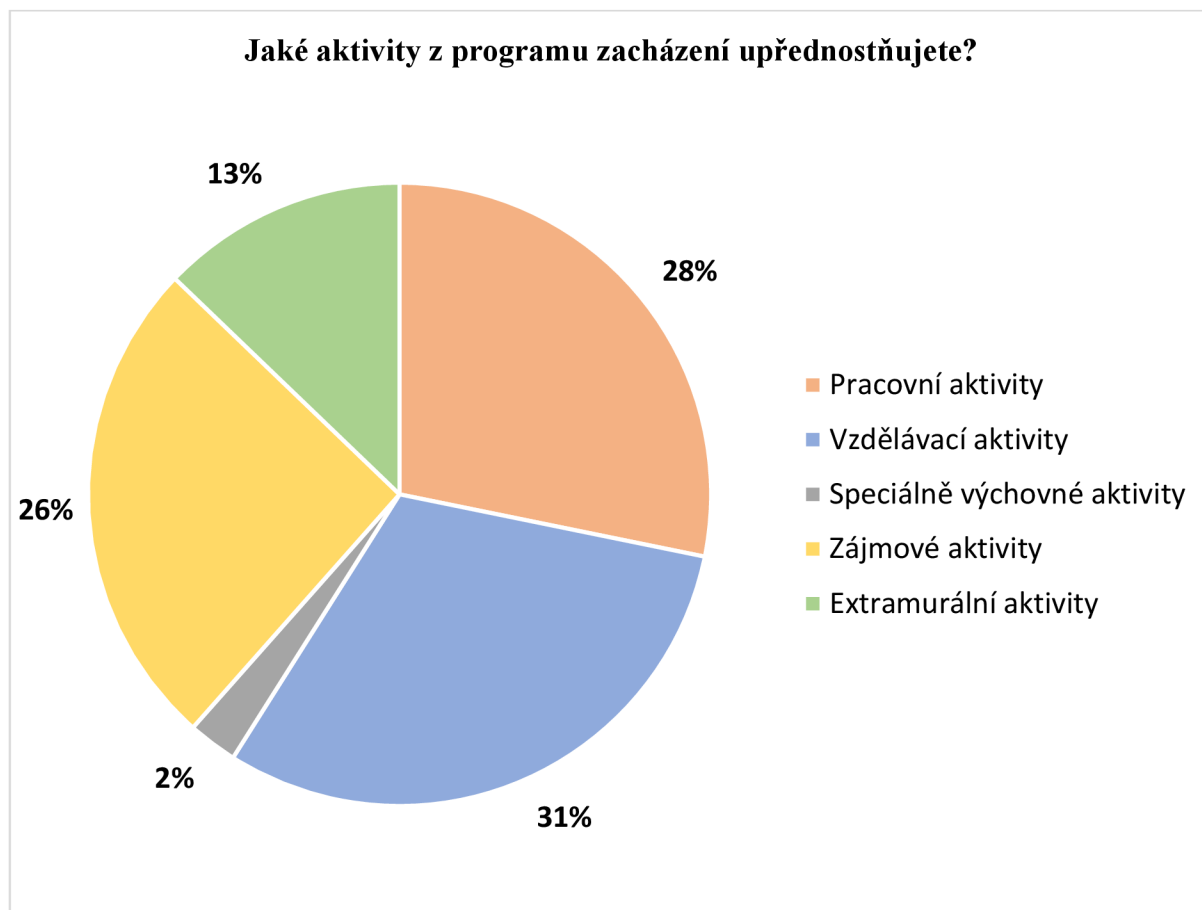
Graf 3: Přínos programu zacházení

Z grafu 3 je patrné, že 41 % dotazovaných odpovědělo, že se programu zacházení účastní z důvodu větší šance na podmíněčné propuštění a 41 % respondentů odpovědělo, že se programu zacházení účastní z důvodu větší šance na znovuzáčlenění se do společnosti. Z výsledku tedy vyplývá, že 41 % respondentů je vnitřně motivovaných k resocializaci.

Pro stanovenou hypotézu průzkumu je nutné zaměřit se také na rozřazení odsouzených, kteří odpověděli, že účast na programu zacházení vnímají jako prostředek k znovuzáčlenění se do společnosti, na recidivisty a prvotrestané.

H1: *Recidivistů vnímajících program zacházení jako prostředek k resocializaci je méně než prvotrestaných odsouzených.*

Na otázku ohledně přínosu programu zacházení odpovědělo 12 respondentů, že se účastní z důvodu větší šance na znovuzáčlenění se do společnosti. Z toho 6 odsouzených je prvotrestaných a 6 odsouzených jsou recidivisti. Z toho vyplývá, že první stanovená hypotéza se nepotvrdila. Nelze tedy potvrdit, že by recidivisti usilovali o resocializaci méně než prvotrestaní odsouzení.

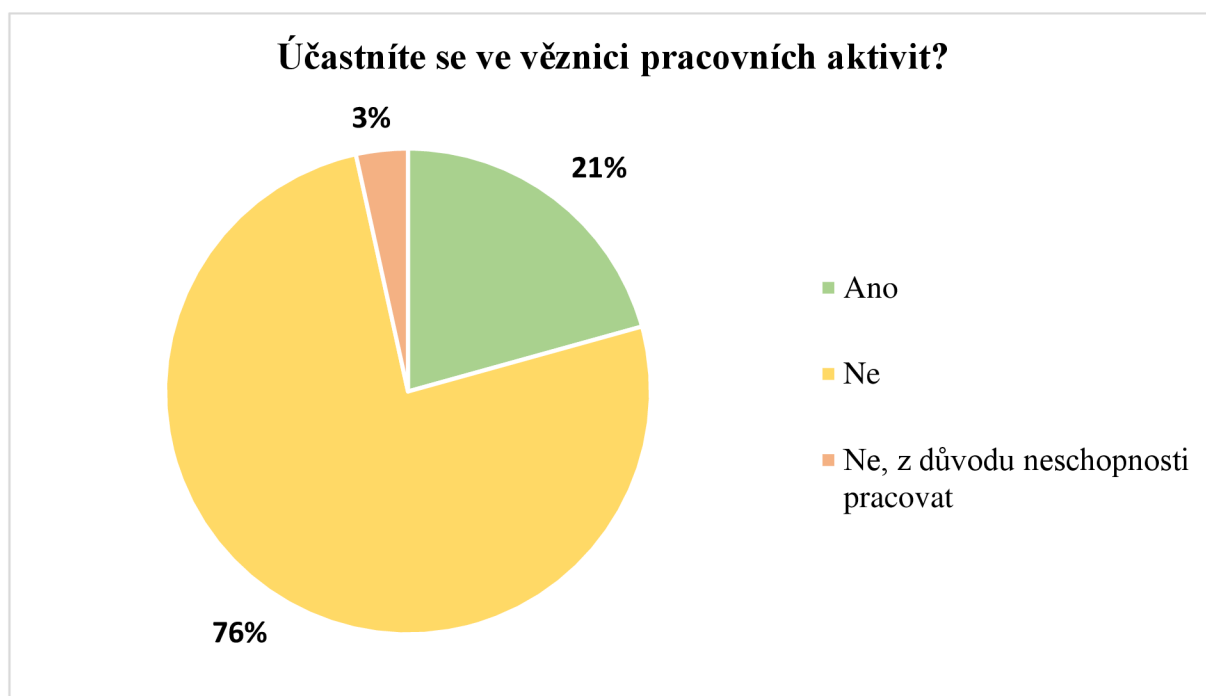
Graf 4: Preference aktivit

Graf 4 znázorňuje preferenci respondentů v jednotlivých aktivitách programu zacházení. Z grafu je zřejmé, že 31 % respondentů upřednostňuje vzdělávací aktivity, 28 % respondentů upřednostňuje pracovní aktivity, zájmové aktivity preferuje 26 % respondentů, 13 % respondentů upřednostňuje extramurální aktivity a pouze jeden respondent upřednostňuje speciálně výchovné aktivity. Na tuto otázku respondenti často odpovídali zaškrtnutím několika položek.

K této otázce se vztahuje druhá stanovená hypotéza:

H2: *Odsouzených se zájmem o zájmové aktivity je více než odsouzených se zájmem o pracovní aktivity.*

Z odpovědí respondentů vyplývá, že pracovní aktivity jsou více preferovanými než zájmové aktivity. Výsledky tohoto grafu tedy vyvrátily stanovenou hypotézu. Odsouzených se zájmem o zájmové aktivity je méně než odsouzených se zájmem o pracovní aktivity.

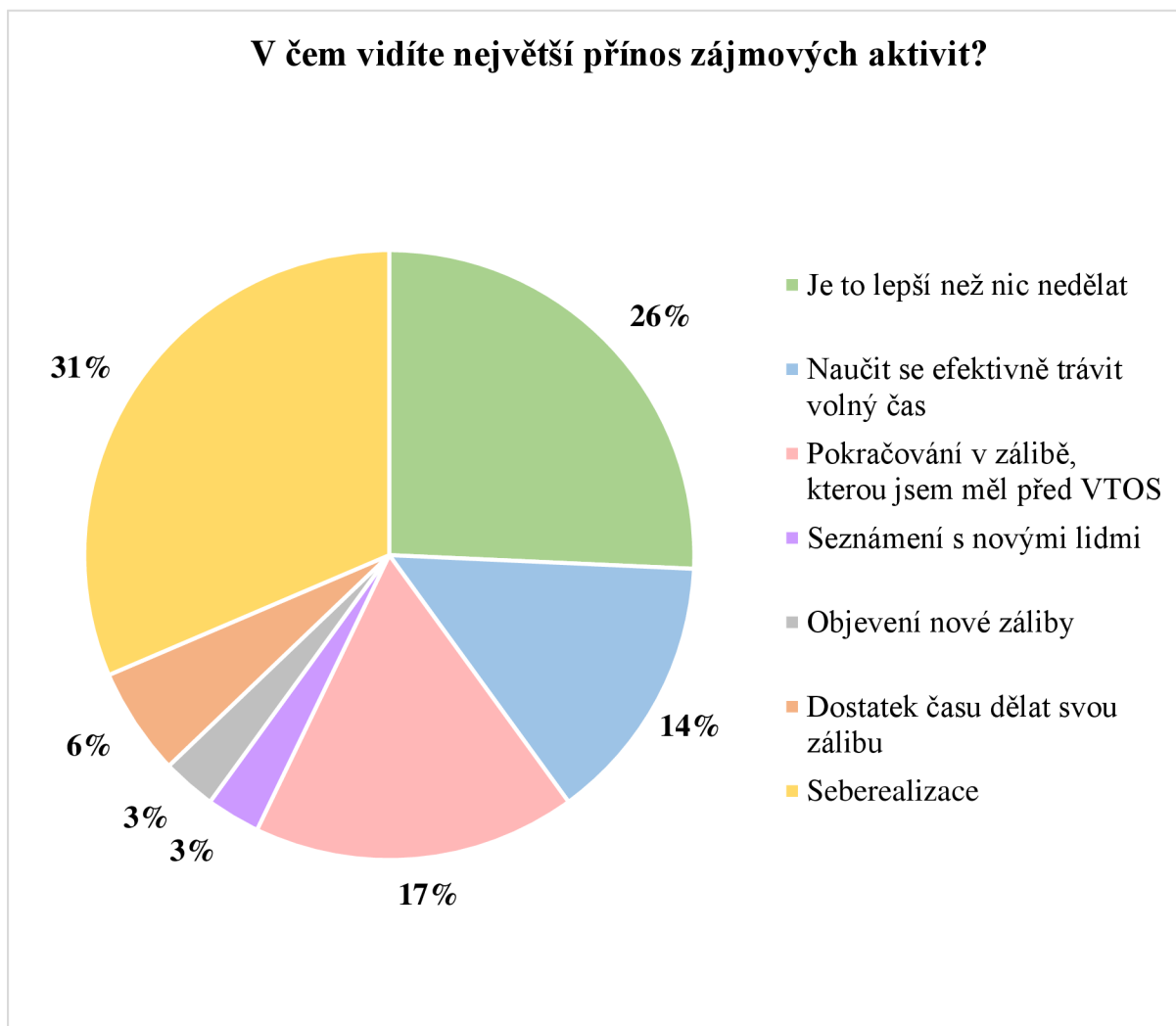
Graf 5: Účast v pracovních aktivitách

Graf 5 znázorňuje účast odsouzených v pracovních aktivitách. Pracovních aktivit se neúčastní 79 % respondentů a 21 % respondentů se pracovních aktivit účastní. Je nutné podotknout, že osoby, které jsou zařazeny do specializovaných oddílů se pracovních aktivit nemohou účastnit, z tohoto důvodu je neúčast na pracovních aktivitách takto vysoká. Respondenti průzkumu, kteří se účastní pracovních aktivit jsou zařazeni do výstupního oddílu.

Graf 6: Účast v zájmových aktivitách

Graf 6 znázorňuje účast respondentů v zájmových aktivitách. Zájmových aktivit se účastní 88 % respondentů a 12 % respondentů se zájmových aktivit neúčastní.

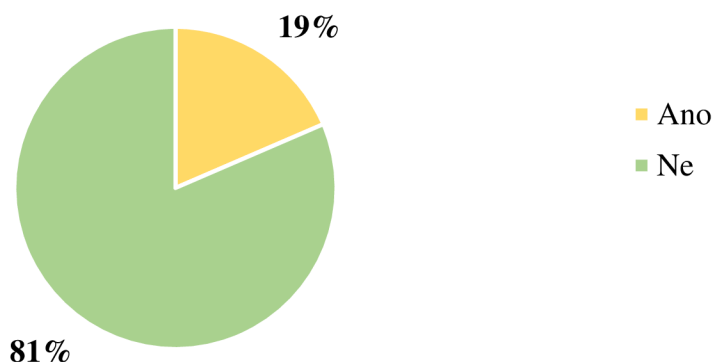

Graf 7: Přínos zájmových aktivit

Dle grafu 7 vnímá 31 % respondentů zájmové aktivity jako prostředek k seberealizaci, oproti tomu 26 % shledává zájmové aktivity pouze jako výplň volného času. 17 % respondentů pak díky zájmovým aktivitám může pokračovat v zálibě, kterou provozoval již před výkonem trestu a 14 % chápe zájmové aktivity jako prostředek naučení se efektivně trávit volný čas.

Seberealizace odsouzených při účasti na zájmových aktivitách je velice důležitá, odsouzení mohou nalézt aktivitu, ve které vynikají a této aktivitě se mohou věnovat i po propuštění z VTOS a naučit se tak efektivně trávit volný čas.

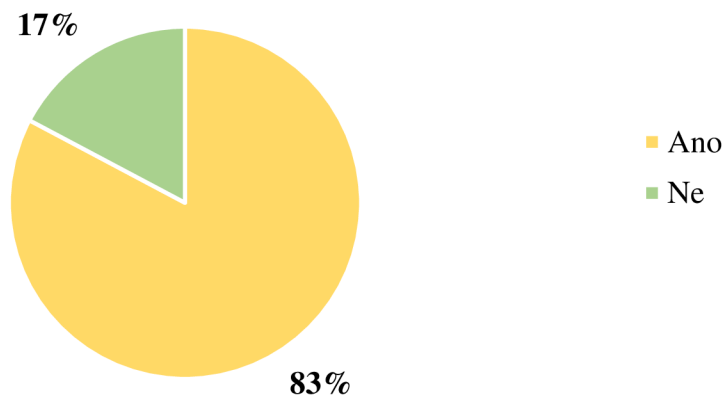
Chybí Vám v programu zacházení nějaká zájmová aktivita, kterou byste rád ve věznici dělal?

Graf 8: Chybějící zájmová aktivita

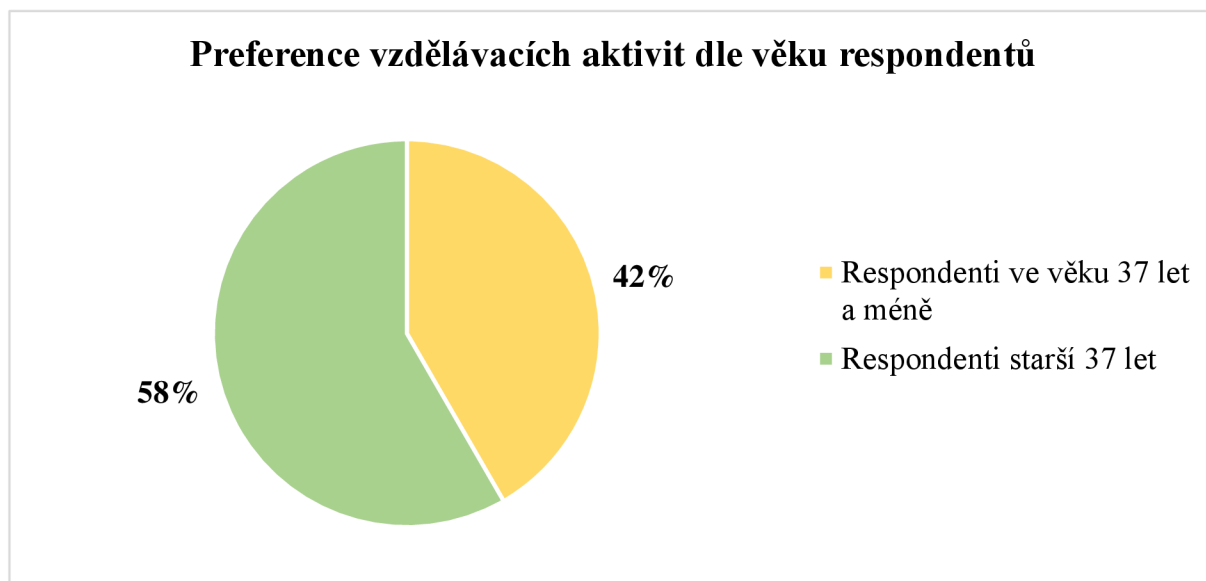
Předpokladem k položení otázky (graf 8) bylo to, že respondenti vypíší aktivity, které jim ve věznici chybí, navzdory tomu celých 81 % respondentů odpovědělo, že jim žádná aktivita ve věznici nechybí. 19 % respondentů však dopsalo, jaká zájmová aktivita ve věznici chybí. Odpovědi byly různé – od sportu, jízdy na kole či kolečkových bruslích, fitness, vaření až po rybaření. Sportovní aktivity, jak je zmíněno v teoretické části, se dají provozovat v těch věznicích, které jsou pro tuto činnost vybavené, včetně prostor, kde by se tyto aktivity mohly provozovat, ale také záleží na schopnostech a možnostech personálu tyto aktivity zařadit. Velmi zajímavou odpovědí byl kurz vaření. Schopnost umět vařit je důležitou činností potřebnou pro zvládnutí samostatného fungování odsouzeného. Kurz vaření by pro mnohé odsouzené mohl být velmi oceňovaný. Ať už by se jednalo o osoby, které v životě na svobodě žijí sami, pro osoby mladistvé, ale i pro osoby, které v běžném životě rádi vaří.

Účastníte se vzdělávacích aktivit?

Graf 9: Účast ve vzdělávacích aktivitách

Z grafu 9 je patrné, že 83 % respondentů se účastní vzdělávacích aktivit a pouze 17 % respondentů se jich neúčastní.

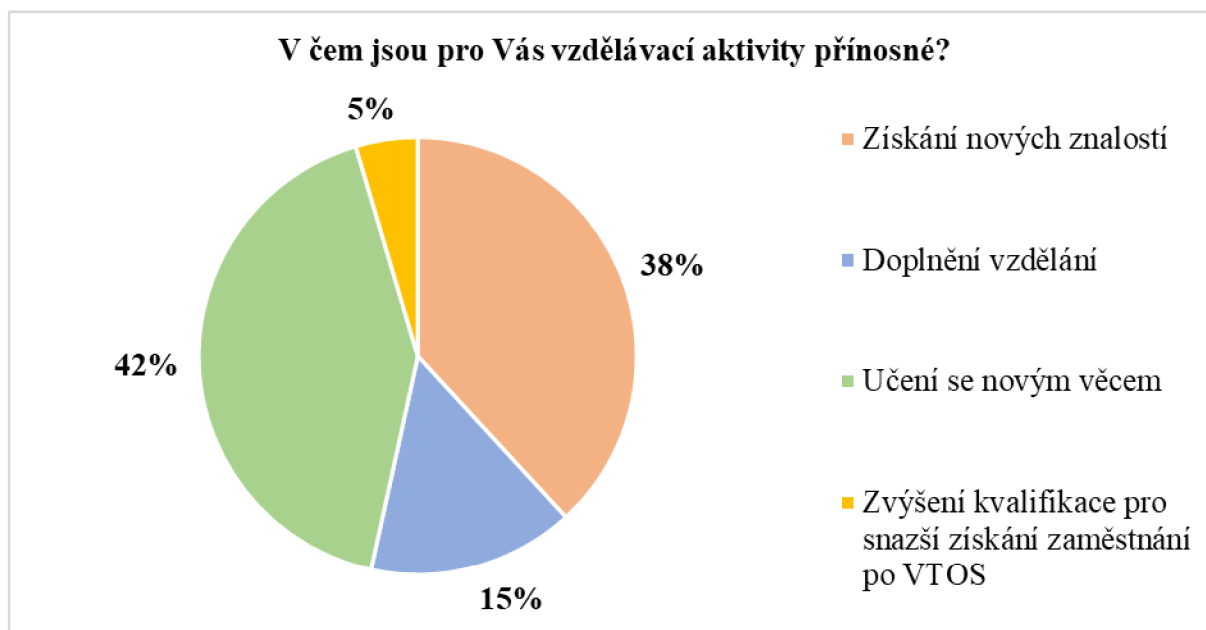
Graf 10: Preference dle věku

Graf 10 znázorňuje preferenci vzdělávacích aktivit u skupiny odsouzených ve věku 37 let a méně a u skupiny odsouzených starších 37 let. Z grafu je zřejmé, že z celkového počtu respondentů, kteří preferují vzdělávací aktivity je 42 % respondentů ve věku 37 let a méně a 58 % respondentů preferujících vzdělávací aktivity je starších 37 let.

Tento graf byl sestaven pro účely vyhodnocení třetí hypotézy:

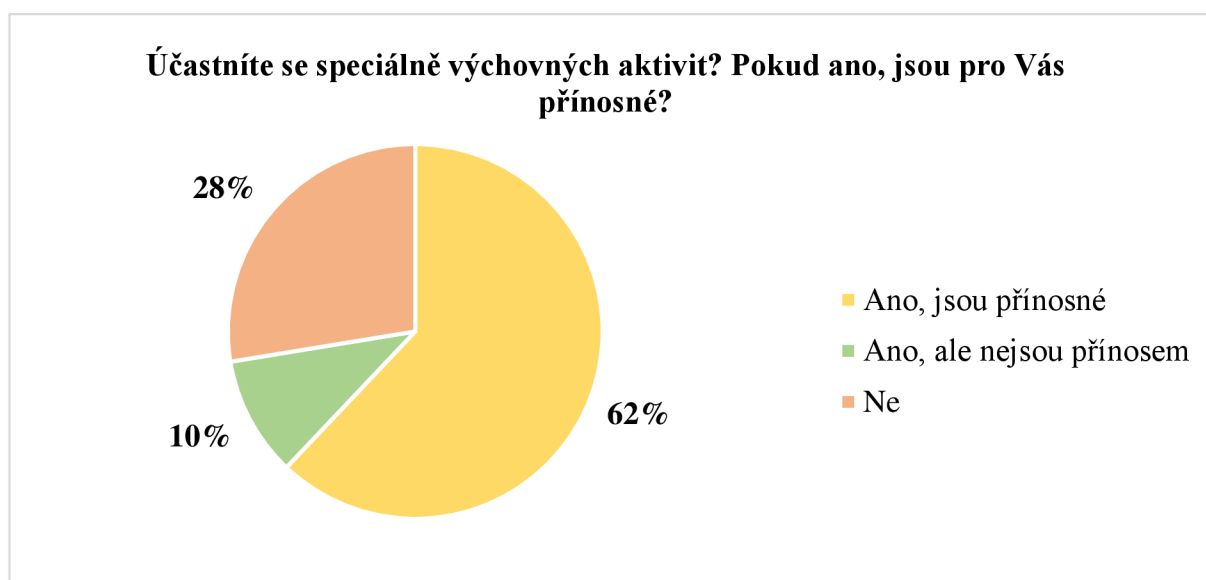
H3: *Odsouzení ve věku 37 let a méně upřednostňují vzdělávací aktivity ve větší míře než odsouzení starší 37 let.*

Dle grafu 10 je tedy patrné, že odsouzení, kteří jsou ve věku 37 let a méně, upřednostňují vzdělávací aktivity v menší míře, než odsouzení starší 37 let. Konkrétně tedy vzdělávací aktivity upřednostňuje 5 odsouzených ve věku 37 let a méně a ze skupiny odsouzených starších 37 let zájmové aktivity upřednostňuje 7 respondentů. Tento výsledek tedy znamená, že hypotéza H3 se nepotvrdila.

Graf 11: Přínos vzdělávacích aktivit

Vzdělávacích aktivit v programu zacházení se účastní 83 % respondentů dle grafu 9 a nejčastějším přínosem je pro ně dle grafu 11 učení se novým věcem a získání nových znalostí. 15 % respondentů si díky vzdělávacím aktivitám může doplnit vzdělání a 5 % dotázaných vzdělávací aktivity vnímá jako cestu ke zvýšení kvalifikace pro následné snazší získání zaměstnání po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

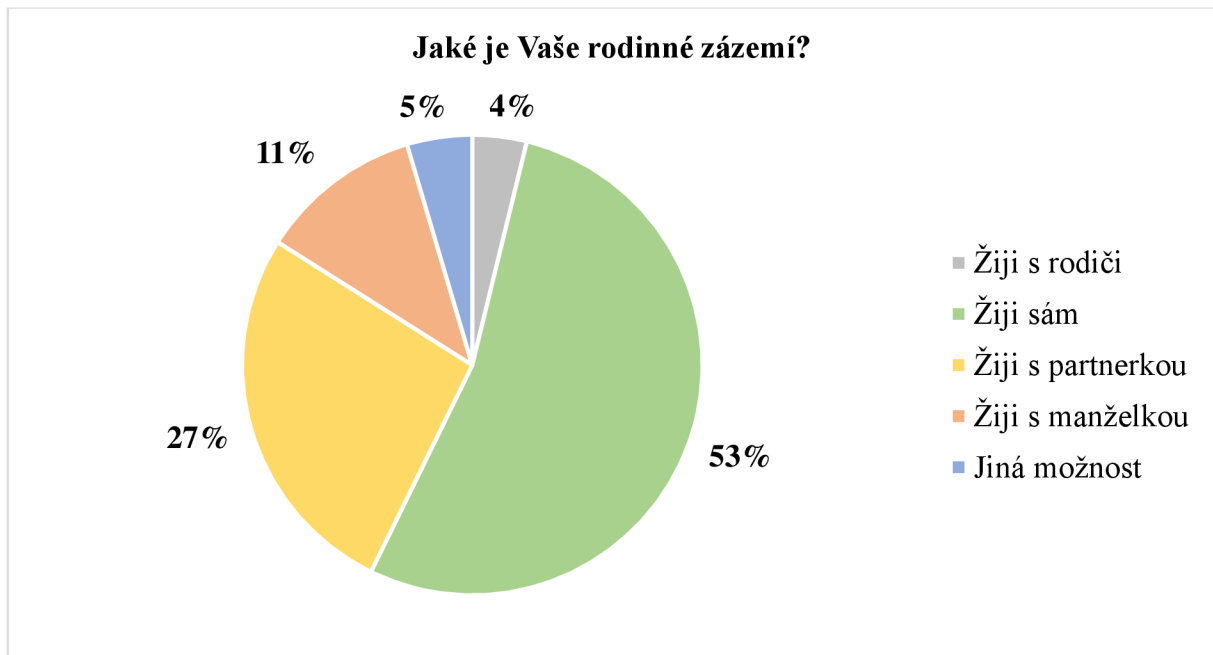

Graf 12: Speciálně výchovné aktivity

Dle grafu 12 se speciálně výchovných aktivit účastní 72 % dotázaných, z toho většina hodnotí speciálně výchovné aktivity jako přínosné. Je však nutné podotknout, že účast ve speciálně výchovných aktivitách je pro odsouzené umístěné ve specializovaných oddílech povinná, což koresponduje s výsledkem grafu.

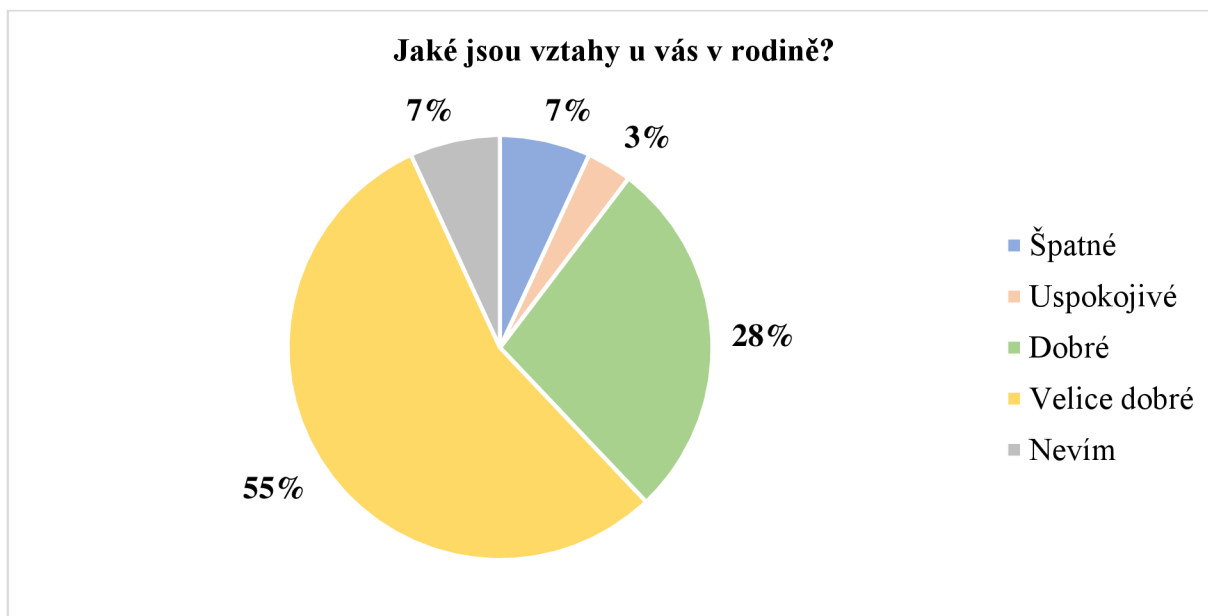
4.6.2 Rodinné zázemí respondentů

V této subpodkapitole je prezentováno naplnění 2. části cíle bakalářské práce. Jsou zde graficky prezentovány výsledky otázek dotazníkového šetření z oblasti rodinných vztahů a rodinného zázemí respondentů. Dobré rodinné zázemí může propuštěnému vězni pomoci lépe se začlenit do společnosti.

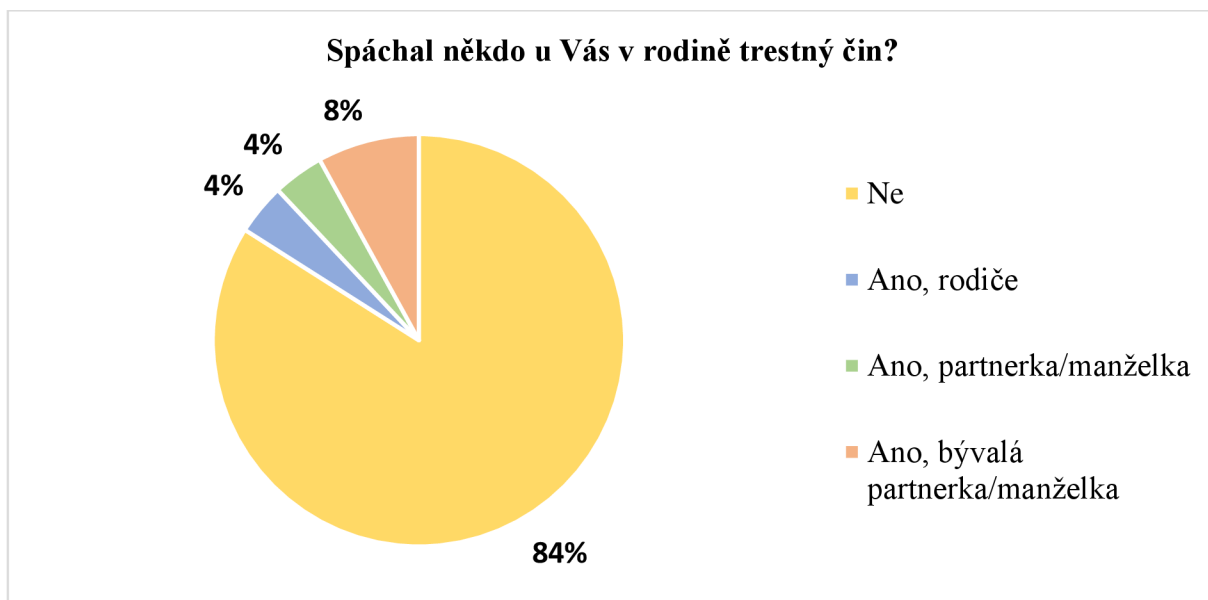
Graf 13: Rodinné zázemí

Z grafu 13 se dozvídáme, že 53 % respondentů žije osamoceně, tedy bez rodinného zázemí. 38 % dotazovaných uvedlo, že žijí s manželkou/partnerkou a 4 % respondentů žijí s rodiči. 5 % respondentů označilo jinou možnost, kam nejčastěji uvedli sourozence, rodinu, nebo to, že občas s někým žijí. Z tohoto hlediska může být pro více než polovinu dotazovaných složitější se znovuzáclenit zpět do společnosti, pokud vedle sebe nemají někoho, kdo by jim s tímto mohl pomoci.

Graf 14: Vztahy v rodině

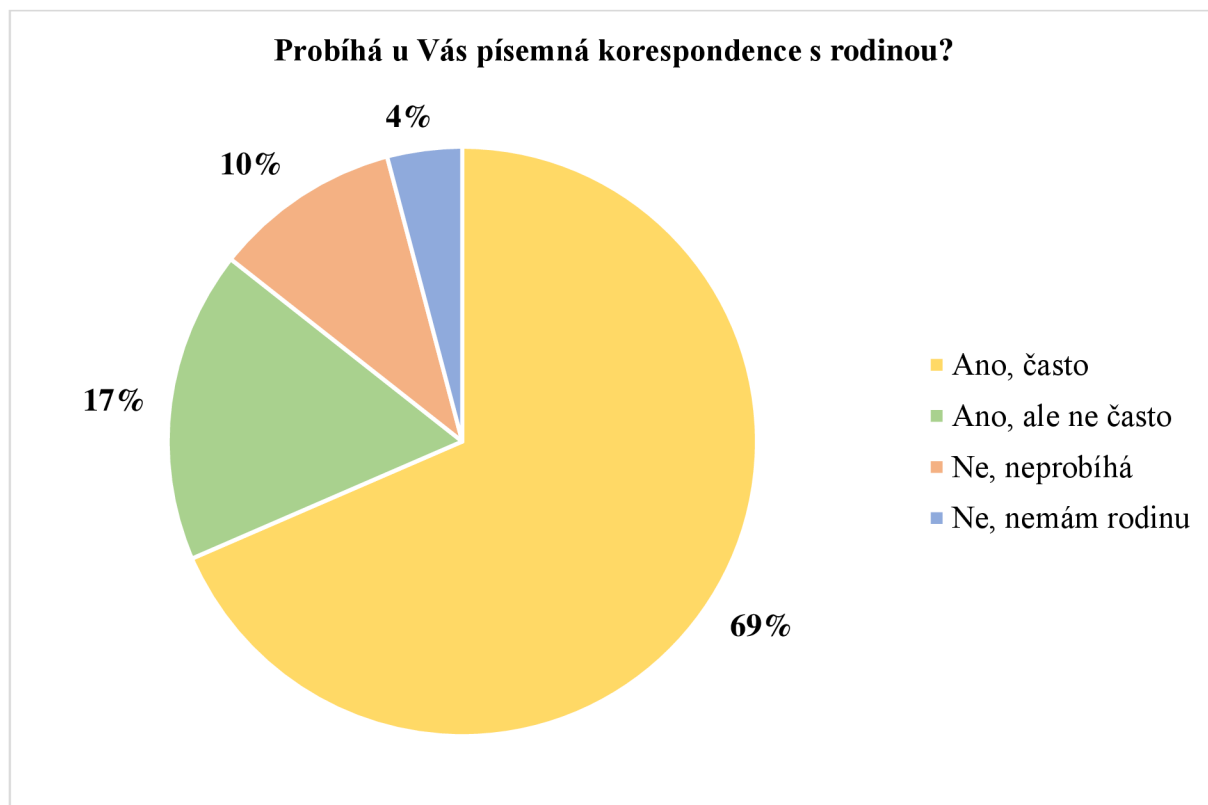
Odpovědi na otázku ohledně vztahů v rodině jsou patrné z grafu 14, kdy 55 % respondentů uvedlo, že jejich rodinné vztahy jsou velice dobré, 28 % je označilo za dobré, uspokojivé vztahy v rodině mají 3 % dotazovaných, 7 % respondentů má v rodině špatné vztahy a 7 % dotazovaných netuší, jaké jsou vztahy v jeho rodině. Odloučení od rodiny je velice těžká situace jak pro odsouzeného, tak i pro jeho rodinu, ale vysoké procento respondentů má i přes tuto situaci dobré vztahy v rodině, což je podstatným ukazatelem pro možnou míru resocializace odsouzeného. Podpora rodiny je v tomto ohledu velice důležitá.

Graf 15: Trestný čin v rodině

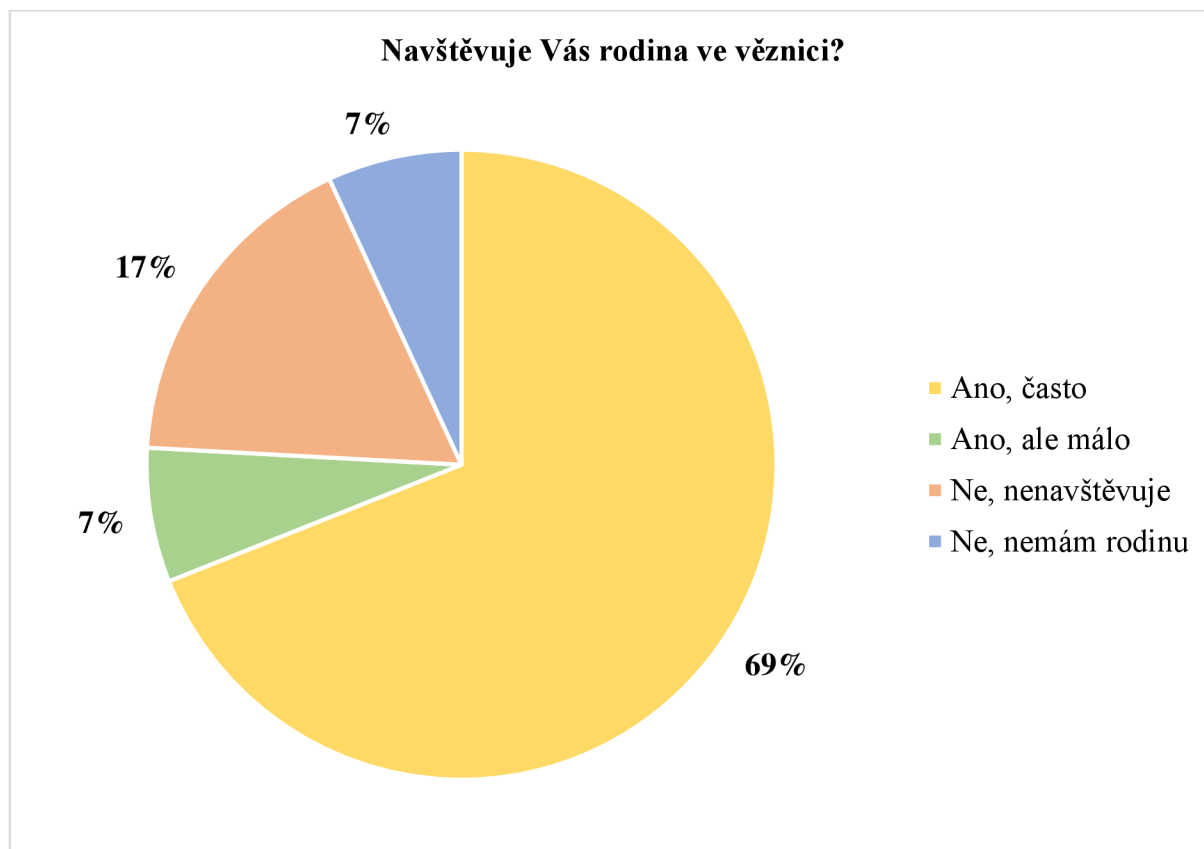
Záměrem této otázky (graf 15) bylo sledovat, zda pachatelé žijí/žili v rodině, ve které někdo z rodinných příslušníků páchal trestnou činnost. U 84 % respondentů se dle odpovědí

trestná činnost v rodině nevyskytuje. 12 % respondentů uvedlo, že trestnou činnost páchala i jejich partnerka a u 8 % respondentů páchali trestnou činností rodiče. To, z jakého prostředí odsouzený pochází, tedy jestli pochází z prostředí, kde se páchá trestná činnost, může mít velký vliv na míru jeho resocializace.

Graf 16: Písemná korespondence

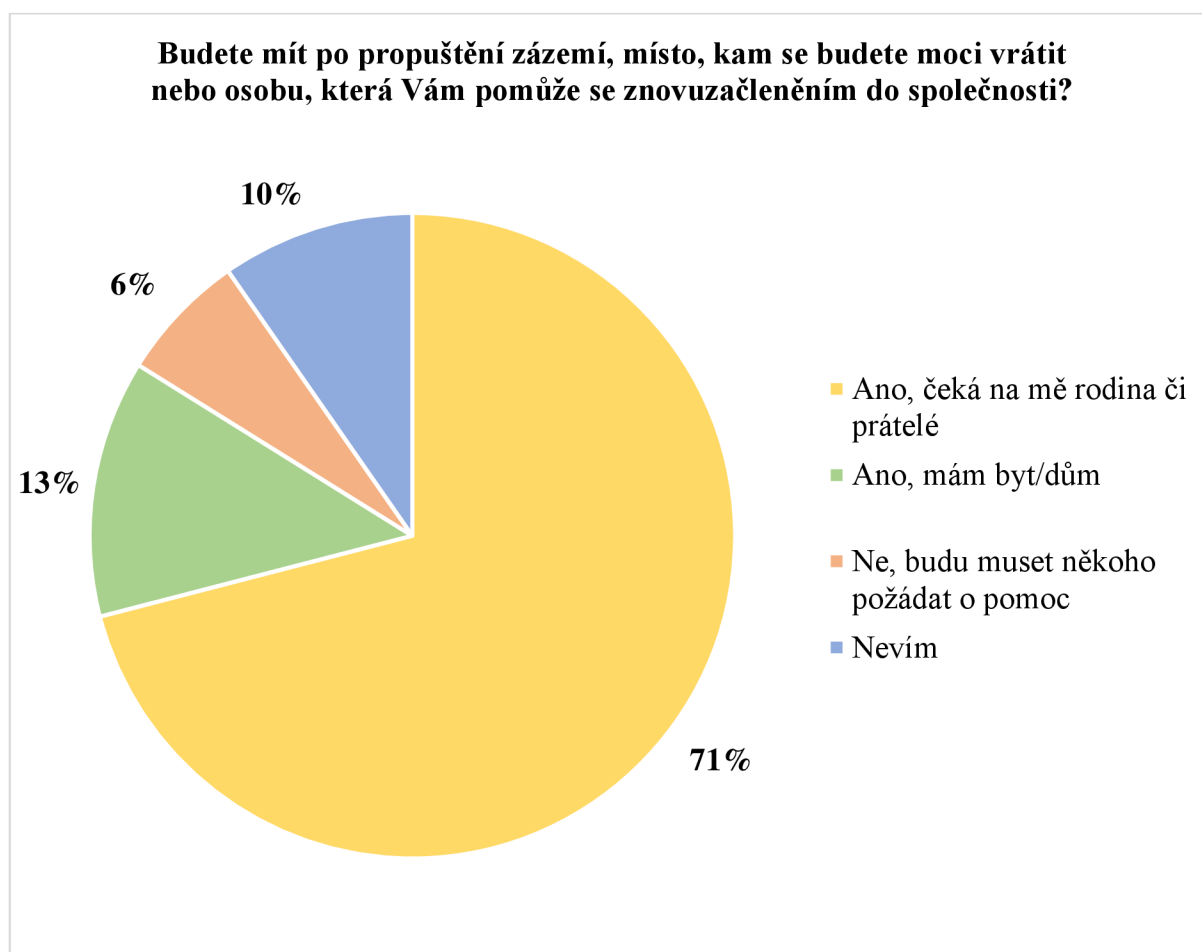
Dle grafu 16 má 69 % respondentů častý písemný kontakt s rodinou, 17 % dotazovaných má méně častý písemný kontakt s rodinou, u 10 % respondentů písemná korespondence neprobíhá.

Graf 17: Návštěvy

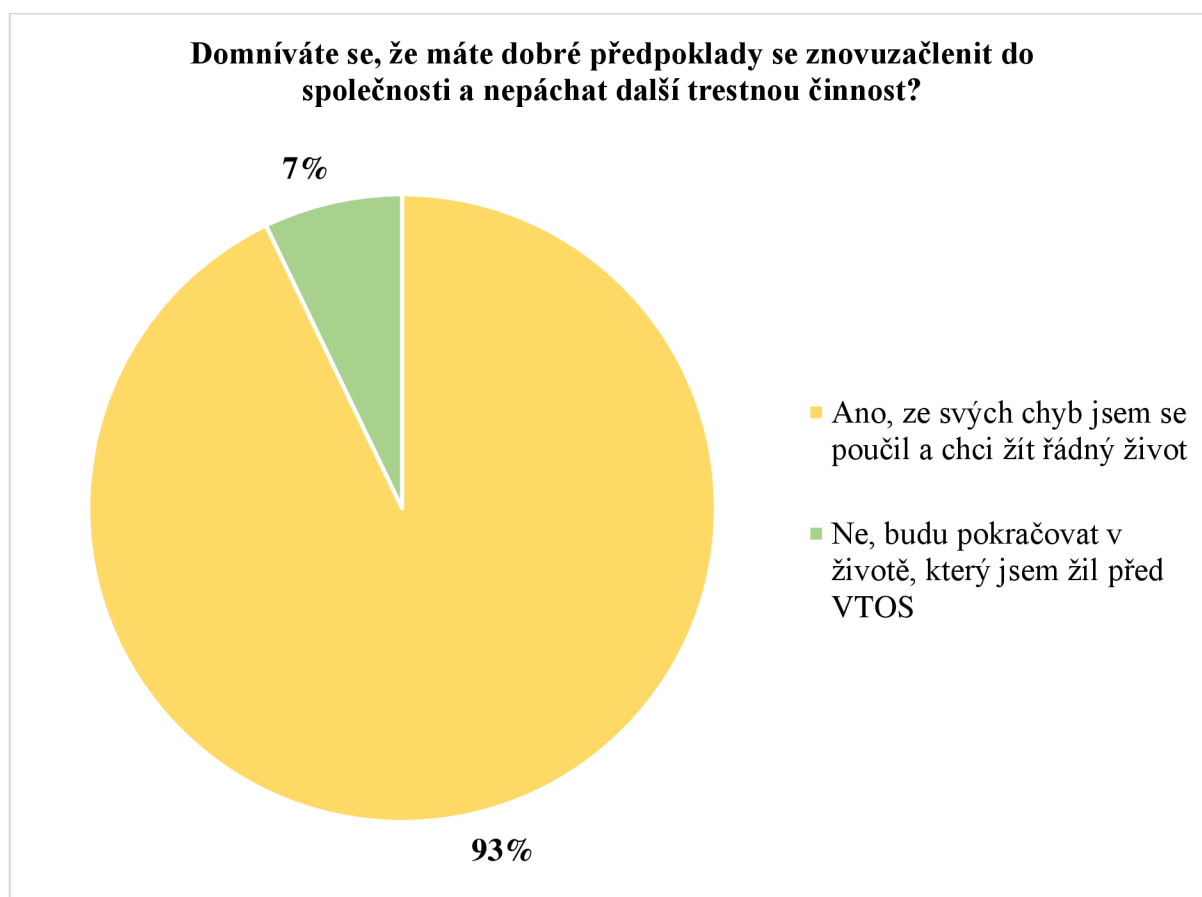
Graf 17 znázorňuje, jak časté návštěvy odsouzení ve věznici mají. 69 % respondentů má časté návštěvy s rodinou, 7 % má méně časté návštěvy rodiny a 17 % respondentů rodina ve věznici nenavštěvuje.

Písemná korespondence s rodinou či návštěvy odsouzeného rodinnými příslušníky spadají do extramurálních aktivit, jak je popsáno v teoretické části. Míra kontaktu s rodinou, ať už se jedná o kontakt písemný či osobní, má do jisté míry také velký vliv na míru resocializace odsouzeného. Kontaktování se s rodinou je pro odsouzeného důležité z hlediska upevnování a posilování vztahu, ve kterém došlo na nějaký čas k odloučení. Oba grafy (graf 16 a graf 17) jsou si velice podobné, co se výsledku týká. Oba grafy ukazují, že 69 % respondentů má častý kontakt s rodinou ať už se jedná o písemný kontakt či návštěvy ve věznici.

Graf 18: Zázemí

Z grafu 18 je patrné, že 84 % respondentů po propuštění z VTOS bude mít zázemí, do kterého se bude moci vrátit. Požádat o pomoc se znovuzáčleněním do společnosti bude muset 6 % respondentů. Z údajů z grafu je zřejmé, že celkem 90 % dotazovaných má zázemí, kam se po propuštění z VTOS může vrátit či má osobu, kterou požádá o pomoc při znovuzáčlenění do společnosti. Z výsledku dotazníkového šetření však vyplývá, že 10 % respondentů neví, jestli se po propuštění bude mít kam vrátit, nebo jestli se bude mít na koho obrátit se žádostí o pomoc.

Graf 19: Poučení z trestného činu

Z grafu 19 je patrné, že většina respondentů je ze svých chyb poučena a je připravena žít řádný život. V tomto ohledu však záleží hlavně na motivaci odsouzeného ke změně v životním stylu, na podpoře, která se k němu dostane z okruhu rodiny, přátel či institucí, které pomáhají propuštěným vězňům, ale také velice záleží na tom, do jakého prostředí se propuštěný vězeň vrací. To vše ovlivňuje míru recidivy.

4.7 Diskuze a navrhovaná opatření

Analýzou dat jsme zjistili, že odsouzení, kteří se účastní programu zacházení jsou s jednotlivými aktivitami programu zacházení poměrně spokojeni. Odsouzení chápou aktivity programu zacházení za přínosné i v ohledu resocializace po propuštění z výkonu trestu. Většina odsouzených se též domnívá, že má dobré předpoklady pro resocializaci. Naprostá většina odsouzených v dotazníku uvedla, že je poučena ze svých chyb a ráda by žila řádným životem. V průzkumném šetření byly voleny i otázky zaměřené na rodinu a možnost podpory při resocializaci propuštěného vězně ze strany rodiny, protože i rodina hraje podstatnou roli v možné míře resocializace. Dle výsledků průzkumného šetření též vyplývá, že většina odsouzených má dobré rodinné zázemí a se členy rodiny komunikuje ať už se jedná o písemnou

korespondenci či návštěvy. Dotazníkové šetření tedy dopadlo nad očekávání dobře. Dle výsledků průzkumného šetření programy zacházení plní svou funkci ve smyslu resocializace odsouzených.

Řešením pro snižování míry recidivy může být zvýšení počtu standardizovaných programů zaměřených na konkrétní typy odsouzených a častější realizování standardizovaných programů zacházení v jednotlivých věznicích. Je nutné podotknout, že Vězeňská služba České republiky se snaží o co nejvyšší možné dosažení resocializace odsouzených pomocí programů zacházení. Vězeňská služba ČR každoročně zvyšuje počet realizovaných standardizovaných programů (v roce 2006 realizovala celkem 6 standardizovaných programů a v roce 2014 se jejich počet zvýšil na 14) a zvyšuje se i četnost jejich využití v jednotlivých věznicích (VŠ ČR 2023). V následujících letech, kdy by realizace standardizovaných programů zacházení, dle tohoto trendu měla být stále častější, může dojít ke snížení míry recidivy, a tedy zvýšení míry resocializace odsouzených. Avšak vliv Vězeňské služby je pouze jedním z faktorů ovlivňující míru recidivy propuštěných vězňů.

Dalším možným opatřením pro zvýšení resocializace propuštěných vězňů je kvalita postpenitenciární péče poskytované ze strany státu a neziskových organizací.

Nejpodstatnějším faktorem resocializace však zůstává motivace odsouzeného ke změně životního stylu a schopnosti potřebné k začlenění se do společnosti.

5 Závěr

Motivací k vytvoření bakalářské práce na téma Předmět resocializace v trestu odnětí svobody a programy zacházení s odsouzenými byl zájem autorky o vězeňské prostředí a o práci s odsouzenými.

Cílem teoretické části bylo nahlédnutí do problematiky resocializace odsouzených na základě programů zacházení.

Úvodní strany teoretické části jsou věnovány objasnění základních pojmů potřebných k bližšímu nahlédnutí do systému programů zacházení. Jsou zde zahrnuty pojmy jako penitenciární péče, resocializace, prizonizace a postpenitenciární péče. V této části jsou také uvedeni odborní pracovníci a to, jakou funkci ve věznici zastávají.

Na první kapitolu týkající se základních pojmů navazuje kapitola zabývající se výkonem trestu odnětí svobody. Zde je popsán účel a funkce trestu, kázeňské odměny a tresty odsouzených a v neposlední řadě oddělení, kterými věznice disponují. Tato část je převážně věnována nástupnímu oddělení a specializovaným oddělením věznic, neboť každá věznice má jiný charakter, provozuje jiná specializovaná oddělení a nastupují do nich odsouzení s odlišnými potřebami.

Poslední a nejobsáhlejší kapitola teoretické části bakalářské práce je věnována programům zacházení s odsouzenými. Je zde popsán princip fungování programů zacházení, aktivity programů zacházení a velká škála standardizovaných programů zacházení.

Podstata teoretické části je spatřována v programech zacházení jejichž prostřednictvím by mělo dojít k resocializaci odsouzených, zároveň je však kladen důraz i na ostatní aspekty potřebné k resocializaci odsouzených, protože nejen aktivity programů zacházení mají vliv na resocializaci odsouzených. Tomu, do jakého prostředí se bude odsouzený po VTOS vracet, do jaké míry jsou aktivity programů zacházení využívány, jak jsou s nimi odsouzení spokojeni a do jaké míry mohou aktivity programů zacházení ovlivnit resocializaci odsouzených se dále věnuje empirická část bakalářské práce.

Empirická část bakalářské práce je věnována analýze výsledků průzkumu u odsouzených ve věznici Rýnovice. Pro účely empirického průzkumu bylo využito dotazníkového šetření, jehož výsledky autorka bakalářské práce analyzovala a prezentovala je v uvedených tabulkách a grafech. Cílem empirické části bylo analyzovat možnou míru resocializace odsouzených na základě absolvování programu zacházení s odsouzeným a zjistit, zda odsouzení disponují stabilním zázemím, do kterého by se po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody mohli vrátit, čímž by došlo ke zvýšení míry jejich možné resocializace.

V úvodu empirické části je popsáno, co je cílem průzkumu a jaká metodologie průzkumu byla využita. Dále se empirická část zaměřuje na respondenty průzkumu a na jejich charakteristiku, které autorka dosáhla pomocí dotazníkového šetření. Následuje samotný průběh šetření a jeho analýza.

Autorka si stanovila 3 hypotézy, jejichž výsledky jsou uvedené v empirické části. Ze 3 stanovených hypotéz se autorce nepotvrdila žádná, a protože výsledky průzkumu byly pro autorku velice překvapivé, rozhodla se najít možné řešení problému resocializace propuštěných vězňů, který interpretovala v závěru empirické části.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, zda programy zacházení s odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody přispívají k jejich resocializaci a reintegraci do společnosti. Na základě průzkumného šetření bylo zjištěno, že programy zacházení mají velký vliv na resocializaci odsouzených. Zjištěním v průběhu tvorby bakalářské práce se však došlo k závěru, že resocializace odsouzených také závisí i na dalších faktorech, ovlivňujících její míru.

Seznam literatury

- BIEDERMANOVÁ, E., a kol., 2011. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-115-8.
- ČÍRTKOVÁ, L., 2013. *Forenzní psychologie*. 3. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-461-9.
- Drahy, F., a kol., 2018. *SARPO Charakteristiky odsouzených v českých věznicích*. Praha: Vězeňská služba České republiky. ISBN 978-80-270-5197-7.
- Evropský sociální fond České republiky: *Operační program Zaměstnanost plus – Aplikace Good-Lives modelu v Českém vězeňství* [online]. [vid. 14. 3. 2023]. Dostupné z: https://www.esfcr.cz/detail-clanku/-/asset_publisher/BBFAoaudKGfE/content/aplikace-good-lives-modelu-v-ceskem-vezenst-1?inheritRedirect=false
- Good-Lives Model: *Good-Lives Model of Offender Rehabilitation: A Strengths-Based Approach for Lives in Transition* [online]. [vid. 14. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.goodlivesmodel.com/information.shtml>
- Chráska, M., 2016. *Metody pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-9225-0
- JANUŠ, J., a kol., 2020. *Tresty budoucnosti*. 1. vyd. Praha: Info.cz Online Media. ISBN 978-80-907780-0-9.
- JEDLIČKA, R., a kol., 2004. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis. ISBN 80-7312-038-0.
- Jůzl, M., 2017. *Penitenciariстика jako věda žalářní*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha. ISBN 978-80-7452-131-7.
- Kancelář veřejného ochránce práv, 2016. *Věznice: zpráva ze systematických návštěv Veřejného ochránce práv*. Brno: Veřejný ochránce práv – ombudsman. ISBN 978-80-87949-25-2.
- KOPP, P., a kol., 2004. *Penitenciárna psychológia*. 1. vyd. Bratislava: Akadémia policajného zboru SROV. ISBN 80-8054-326-7.

- Markusová, R.: *Sociologická encyklopedie* [online]. [vid. 13. 3. 2023]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Resocializace>
- MAŘÁDEK, V., 2005. *Vězeňství*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta. ISBN 80-7368-002-5.
- MATOULEK, J., a kol., 2011. *Právní rádce odsouzeného*. 1. vyd. Praha: Leges. ISBN 978-80-87212-89-9.
- NETÍK, K., a kol., 1998. *Koncepce rozvoje vězeňství v ČR: /Obnovené vydání/*. 2. nezm. vyd. Praha: Vězeňská služba České republiky.
- Pelikán, J. 1998. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-7184-569-8.
- Portál Justice: *Otevřené věznice* [online]. [vid. 14. 3. 2023]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/otevrene-veznice>
- PRINZ, P., a kol., 2007. *Sborník z konference „Z vězení venku“*. 1. vyd. Olomouc: Charita Olomouc. ISBN 978-80-254-1056-1
- Sochůrek, J., 2007. *Kapitoly z penologie III. díl*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-205-0.
- Šámal, P., 2019. *Jak se žije za zdmi Valdic*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko. ISBN 978-80-206-1810-8.
- ŠÁMAL, P., 2022. *Ženy za mřížemi*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Epoque. ISBN 978-80-278-0089-6
- Švarcová, I., 2005. *Základy pedagogiky pro učitelské studium*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická v Praze. ISBN 80-7080-573-0.
- Vězeňská služba České republiky: *Aktivity vězňů osob* [online]. [vid. 5. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-a-upvzd-brno/sekce/aktivity-veznenych-osob>
- Vězeňská služba České republiky: *Bezdrogová zóna – Věznice stráž pod Ralskem* [online]. [vid. 13. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-straz-pod-ralskem/sekce/bezdrogova-zona>
- Vězeňská služba České republiky: *Nástupní oddělení* [online]. [vid. 13. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-horni-slavkov/sekce/nastupni-oddeleni>

- Vězeňská služba České republiky: *Oddělení pro odsouzené ve věznicích – věznice Vinařice* [online]. [vid. 14. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-vinarice/sekce/oddeleni-pro-odsouzene-ve-veznici>
- Vězeňská služba České republiky: *Oddíl pro mladé a prvovězňené – věznice Rýnovice* [online]. [vid. 13. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-rynovice/sekce/oddeleni-pro-mlade-a-prvoveznene>
- Vězeňská služba České republiky: *Oddíl pro odsouzené s poruchou duševní a poruchou chování – věznice Rýnovice* [online]. [vid. 14. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-rynovice/sekce/oddeleni-pro-odsouzene-s-poruchou-dusevni-a-poruchou-chovani>
- Vězeňská služba České republiky: *Oddíl se zesíleným technickým zabezpečením – věznice Rýnovice* [online]. [vid. 13. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-rynovice/sekce/oddeleni-se-zesilenym-stavebne-technickym-zabezpecenim>
- Vězeňská služba České republiky: *Ochranné léčení protitoxikomanické a protialkoholní – věznice Rýnovice* [online]. [vid. 14. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-rynovice/sekce/protitoxikomanicka-a-protialkoholni-lecba>
- Vězeňská služba České republiky: *Program „3Z”* [online]. [vid. 8. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-rapotice/sekce/program-3z>
- Vězeňská služba České republiky: *Program VIT – věznice Pardubice* [online]. [vid. 14. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-pardubice/sekce/program-vit-victim-impact-training-vnimam-i-tebe>
- Vězeňská služba České republiky: *Program zacházení* [online]. [vid. 3. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-valdice/sekce/program-zachazeni>
- Vězeňská služba České republiky: *Reakce Vězeňské služby ČR na OVM 19. 12. 2021* [online]. [vid. 17. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/clanky/detail/reakce-vezenske-sluzby-cr-na-ovm-19-12-2021>
- Vězeňská služba České republiky: *Sociální práce ve věznicích* [online]. [vid. 27. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-nove-sedlo/clanky/detail/socialni-prace-ve-vezenstvi>

- Vězeňská služba České republiky: *Speciální pedagog* [online]. [vid. 27. 12. 2022] Dostupné z: https://cz.linkedin.com/pulse/speciáln%C3%AD-pedagog-vězeňská-služba-české-republiky?trk=organization_guest_main-feed-card_feed-article-content
- Vězeňská služba České republiky: *Standardizovaný program GREPP* [online]. [vid. 8. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-nove-sedlo/clanky/detail/standardizovany-program-grepp>
- Vězeňská služba České republiky: *Terapeutický program PARDON* [online]. [vid. 8. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-hradec-kralove/clanky/detail/terapeuticky-program-pardon-2>
- Vězeňská služba České republiky: *Věznice Rýnovice – Základní informace* [online]. [vid. 22. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-rynovice/sekce/zakladni-informace>
- Vězeňská služba České republiky: *Vychovatel* [online]. [vid. 27. 12. 2022] Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-praha-ruzyne/sekce/vychovatel>
- Vězeňská služba České republiky: *Výkon vězeňství* [online]. [vid. 8. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-hermanice/sekce/vykon-vezenstvi>
- Vězeňská služba České republiky: *Výstupní oddělení* [online]. [vid. 13. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-straz-pod-ralskem/sekce/vystupni-oddil>
- Vězeňská služba České republiky: *Základní informace – Věznice Rýnovice* [online]. [vid. 13. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-rynovice/sekce/zakladni-informace>
- Vězeňská služba České republiky: *ZUŘIVEC – věznice Pardubice* [online]. [vid. 14. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-pardubice/sekce/encouterova-skupina>
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů
- Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník

Příloha 1

Dotazníkové šetření

Dobrý den, jmenuji se Michaela Kainová, DiS. a studuji 3. ročník na Technické univerzitě v Liberci obor Sociální práce a penitenciární péče. Momentálně píši bakalářskou práci na téma Předmět resocializace v trestu odnětí svobody a Programy zacházení s odsouzenými. Rozhodla jsem se Vás proto oslovit s prosbou o vyplnění anonymního dotazníku, jehož výsledky následně využiji ve své bakalářské práci.

V dotazníku odpovídejte prosím pravdivě označením 1 odpovědi. U otázek, kde je prostor k odpovědi, odpověď prosím vypište.

Děkuji Vám za pomoc při vyplnění dotazníku.

Otázky:

Kolik Vám je let?

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- Bez vzdělání
- Zvláštní škola
- Neúplné základní vzdělání
- Základní škola
- Střední odborné učiliště
- Střední odborné učiliště s maturitní zkouškou
- Střední odborná škola s maturitní zkouškou
- Vyšší odborná škola
- Vysoká škola

Jaké je Vaše rodinné zázemí?

- Žiji s rodiči
- Žiji sám

- Žiji s partnerkou
- Žiji s manželkou
- Jiná možnost (vypište).....

Máte děti?

- Ano
- Ne

Jaké jsou vztahy u Vás v rodině?

- Špatné
- Uspokojivé
- Dobré
- Velice dobré
- Nevím

Jaké bylo Vaše zaměstnání před nástupem výkonu trestu?

- Nezaměstnaný, pobíral jsem podporu v nezaměstnanosti
- Nezaměstnaný bez nároku na podporu
- Brigádník
- Zaměstnanec
- Zaměstnanec na vyšší pozici (např. vedoucí, manager)
- OSVČ
- Zaměstnanec ve veřejné správě

Spáchal někdo u Vás v rodině trestný čin?

- Ne, nikdo v rodině nebyl trestně stíhaný
- Ano, moji rodiče
- Ano, moje děti
- Ano, má partnerka/manželka

- Ano, má bývalá partnerka/ manželka

Probíhá u Vás písemná korespondence s rodinou?

- Ano, často
- Ano, ale ne často
- Ne, neprobíhá
- Ne, nemám o to zájem
- Ne, nemá o to zájem rodina
- Ne, nemám rodinu

Navštěvuje Vás rodina ve věznicí?

- Ano, navštěvují mě často
- Ano, navštěvují mě ale málo
- Ne, nenavštěvují mě
- Ne, nemám o návštěvy zájem
- Ne, rodina nemá o návštěvy zájem
- Ne, nemám rodinu

Jak dlouhý trest odnětí svobody Vám byl vyměřen?

Pokolikáté jste ve výkonu trestu odnětí svobody?

- Poprvé
- Podruhé
- Recidivista

V jakém specializovaném oddíle jste zařazen?

- Bezdrogová zóna
- Ochranné léčení protitoxikomanické a protialkoholní

- Výstupní oddíl
- Oddíl pro mladé a prvovězňené
- Oddíl se zesíleným technickým zabezpečením
- Oddíl pro odsouzené s poruchou duševní a poruchou chování
- Oddíl pro odsouzené trvale pracovně nezařaditelné
- Jiný (vypíšte)

Za jaký trestný čin jste odsouzen?

- Majetková trestná činnost (např. krádež, poškození cizí věci apod.)
- Trestný čin proti životu a zdraví (např. ublížení na zdraví, vražda, neposkytnutí pomoci apod.)
- Trestný čin proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství (např. loupež, vydírání atd.)
- Trestný čin proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (např. znásilnění, pohlavní zneužití, kuplířství, šíření a výroba dětské pornografie apod.)
- Trestný čin proti rodině a dětem (např. týrání svěřené osoby, zanedbání povinné výživy atd.)
- Trestný čin hospodářský (např. korupce, padělání peněz, zkrácení daně apod.)
- Trestný čin obecně nebezpečný (TČ pod vlivem návykové látky)
- Trestný čin proti životnímu prostředí (např. týrání zvířat, poškození vodního zdroje atd.)
- Jiný trestný čin (prosím vypíšte).....

Litujete trestného činu, který jste spáchal?

- Ano, lituji
- Ne, nelituji

Účastníte se aktivit z Programu zacházení s odsouzenými?

- Ano, účastním se

- Ne, neúčastním se

Pokud se účastníte Programu zacházení, co Vám to přináší?

- Nic mi to nepřináší
- Účastním se, protože chci mít větší šanci na podmíněčné propuštění
- Účastním se, abych měl větší šanci se znovu začlenit do společnosti
- Účastním se, abych tu neměl problémy

Jaké aktivity z Programu zacházení upřednostňujete?

- Pracovní aktivity
- Vzdělávací aktivity
- Speciální výchovné aktivity
- Zájmové aktivity
- Oblast utváření vnějších vztahů (extramurální aktivity)

Účastníte se ve věznici pracovních aktivit?

- Ano, jsem pracovně zařazen
- Ne, nejsem pracovně zařazen
- Ne, nemám o pracovní zařazení zájem
- Ne, nejsem práce schopný (např. ze zdravotních důvodů)

Účastníte se vzdělávacích aktivit?

- Ano, účastním se
- Ne, neúčastním se

V čem jsou pro Vás vzdělávací aktivity přínosné?

- Dosáhnu nových znalostí
- Doplnuji si vzdělání

- Baví mě se učit novým věcem
- Jde mi o zvýšení své kvalifikace, abych po propuštění snáze našel zaměstnání

Účastníte se speciálně výchovných aktivit? Pokud ano, jsou pro Vás přínosné?

- Ano, účastním se jich a jsou pro mě přínosem
- Ano, účastním se jich, ale jako přínosné je neshledávám
- Ne, neúčastním se

Účastníte se zájmových aktivit?

- Ano, účastním se
- Ne, neúčastním se

V čem vidíte největší přínos zájmových aktivit?

- Je to lepší než nedělat nic
- Naučím se efektivně trávit volný čas
- Můžu zde pokračovat ve své zálibě, kterou jsem měl ještě před výkonem trestu
- Při aktivitách se seznámím s novými lidmi
- Našel jsem si tu novou zálibu
- Mám zde dostatek času dělat to, co mě baví
- Díky zájmovým aktivitám se seberealizuji

Chybí Vám v programu zacházení nějaká zájmová aktivita, kterou byste rád ve věznicí dělal?

- Ne, nechybí, jsem spokojený
- Ano, chybí mi (vypište prosím).....

Budete mít po propuštění zázemí? Místo, kam se budete moci vrátit nebo osobu, která Vám pomůže se znovuzачleněním do společnosti?

- Ano, čeká na mě rodina či přátelé

- Ano, mám byt/ dům
- Ne, budu muset někoho požádat o pomoc
- Ne
- Nevím

Domníváte se, že máte dobré předpoklady k tomu se znovačlenit do společnosti a nepáchat další trestnou činnost?

- Ano, ze svých chyb jsem se poučil a chci žít řádný život
- Ne, budu pokračovat v životě, který jsem žil před odsouzením

Děkuji za vyplnění dotazníku.